

RYYSYLÄISEN VAAKUNA

NOVELLI

KIRJOITTI

KAARLO O. TANNER

HELSINGISSÄ
TYÖVÄEN KIRJAPAINO, 1903.

I.

— Kerjäläinen! Kerjäläinen! Hei, pojat! Kerjäläiselle hieman lölytystä!

— Hurraa! Kerjäläistä selkään, huusi koko koulu-poikien kööri, rientäen kohti vihollista.

Tämä oli pieni ryysyläinen. Hän vilusta väristen, kantaen pientä koria ja kannua kädessään, koetti päästä kiusaajistaan pakoon. Mutta poikajoukko piiritti ryysyläisen joka taholta. Lopulta ei auttanut muu kun asettua puolustusasentoon päälle hyökkääviä pikkuvihollisia vastaan.

Ylivoima oli suuri, urhoollisinkin vastustus ei auttanut, ja pienen ajan kuluttua makasi poika nurin syyssateesta lionneella kadulla, vieressään sopantähteitä, jotka kaatuneesta kannusta olivat siihen roiskahtaneet.

— Hurraa! huusi poikakööri, nähtyään vastustajansa kaatuneena. — Hahhahhah! Kerjäläisen pitää saada korvilleen vielä.

— Korville kerjäläistä!

Useoiden käsi kohottui ilmaan, ryysyläisen koettaessa kömpiä ylös ja toisten puuskoessa hänet takaisin. Samalla kuului kova helistys eräästä ikkunasta, jonka kohdalla kadulla taisteltiin. Poikajoukko vilkaisi ikkunaan ja ylös kohotetut kädet vaipuivat. Ikkuna aukesi ja muhkean näköinen herrasmies pisti päänsä ulos lausuen nuhtelevasti:

— Ettekö häpeä, noin menetellä tuon pienen onnetoman raukan kanssa! Sukikaa matkaanne, muuten teidät opetan, te junkkarit!

Poikasieron kurittamishalu taukosi paikalla ja häpeissään lähti joukko hajaantumaan omille teilleen, jättäen uhrinsa rauhassa nousemaan jaloilleen.

Likomärkänä vedestä ja liejusta, räpisteli poloinen ryysyjään kastuneen kananpojan tavoin, silmäillen samalla kiittolisena sitä jaloa miestä, joka hädän ollessa suurimman oli avuksi tullut. Samalla osuivat hänen silmänsä kaatu-neeseen kannuun ja nähtyään sisällön makaavan kadulla, purskahti pienoinen katkeraan itkuun, kokien saada perunan paloja ja lihan tähteitä uudelleen kasaan kannuunsa.

Tätä katsellessa valtasi säälintunne ikkunassa olevan herrasmiehen, hän sulki kiireesti ikkunan ja riensi kadulle.

Poika oli jo saanut muutamia perunan ja lihan palukoita kootuksi uudelleen kannuunsa ja koetti itkien koota toisia lisää.

Herrasmies otti itkevän lapsen likaisesta kädestä, ta-luttaen hänet portista sisään.

— Äidin soppa! valitti pienokainen tyrskyttäen ankarasti.

— Ole huoletta, lohdutteli herrasmies, saat täältä uutta. Samalla aukaisi hän kyökin oven ja huusi:

— Tytöt hoi! Huolehtikaa että tämä poikanen tulee puhdistetuksi ja ravituksi ja täyttäkää hänen kannunsa ruualla.

Pojalle hän sanoi:

— Kun olet siistitty ja syönyt, tulee sinun ennen lähtöäsi käydä luonani. Sano näille naisille että ohjaavat sinun minun luokseni. Hän pisti pojan ovesta sisään menen itse toisesta ovesta omiin huoneisiinsa.

Parooni B., oli noin viidenkymmenvuotias, hänellä oli lempeät kasvot, tuuhea musta täysparta, hyvin hoidetut viikset. Käytöksensä oli hieno, melkein nöyrän alhainen, huolimatta korkeasta asemastaan yhteiskunnassa. Kaikkia, kenen kanssa tuli tekemiseen, kohteli hän erittäin ystävällisesti; köyhille oli hänen kätensä aina altis tarjoomaan avustavaa almua, palvelijoitaan kohteli hän huomattavalla hyväntahtoisuudella ja oli näin ollen yksi niistä harvoista ylhäisistä henkilöistä, joita kansa todenperäisesti kunnioittaa »hyvänä herrana».

Vieras, joka ei lähemmältä tuntenut paroonia, tuli epäilemättä siihen johtopäätökseen, että juuri hän, parooni,

olisi onnellisin mies maailmassa. Hänellähän oli elämän mukavuutta yllinkyllin, yleisissä ja yhteiskunnallisissa kysymyksissä painoi hänen sanansa paljon, kaikkialla oli hän tunnettu ja tunnustettu ansioittensa puolesta ensimäiseksi miehiksi niistä, joitten hartioilla paljon on uskottu ja jotka uskotut leiviskänsä oikein käyttävät.

Mutta parooni B. ei sitte viisikolmatta vuotta täytettyänsä ollut hetkeäkään tuntenut itseänsä täysin onnelliseksi. Musta varjo oli liittynyt häntä seuraamaan; se kulki aina hänen mukanaan, olipa hän virastossa, maatilallaan, työhuoneessaan tai salongissaan.

Neljänkolmatta vanhana oli parooni tutustunut erittäin sievään ja herttaiseen tyttöön ja heidän välillään heräsi vähitellen vilpityn rakkaus. Hänellä ei ollut muuta toivoa, kun kerta saada polvistua ihanan Fransiskansa rinnalla, vastaanottamaan avioliiton siunausta, joka heidät ikipäiviksi olisi yhteen liittävä. Vaikkakin arasti, toivoi samaa Fransiska, ja heidän onnensa näytti niin suloiselta, tulevaisuuden taivaalta silmiin heijastaen.

Nuorien rakentamat toiveet ovat monesti vain utulinnoja, jotka auringon paistaessa ja tuulten puhaltaessa yhtenä päivänä saattavat tyhjiksi haihtua. Nuoren paroonin ja Fransiskan uinailut olivat sellaisia tuulentupia. Ne rakettiin, muistamatta päivänpaistetta ja tuulenpuuskia, muistamatta, että heidän elämänsä oli riippuvainen muistakin kuin heistä itsestään.

Vanha parooni, nuoren isä, saatuaan vihiä poikansa lemmenseikoista, lähetti hänet oikopäätä Pariisiin, muka opinnoitaan jatkamaan. Fransiska, joka oli paroonin yhden maatilan haltijan tytär, alhaisäätyinen tyttö, naitettiin pakolla, paroonin ja isänsä vaatimuksesta, eräälle rikkaalle maanviljelijälle, tehden siten tyhjäksi ne unelmat, jotka muutamia kuukausia nuorta paroonia ja Fransiskaa oli ilahuttanut. Että siinä täydyttiin keksiä useita keinoja, sekä niiden mukana käyttää kovuutta kuin kultaa-kin, merkitsi vähän. Sillä vanhan paroonin täytyi voittaa; olihan hänen aivan mahdotonta yhdistää sukukilpeensä henkilöä, jonka suonissa virtaa talonpoikaisveri ja jolla lisäksi ei löytynyt muuta kuin hellä, naisellinen sydän,

kauniit kasvot ja pilaantumaton naiskunniansa. Vanhan paroonin ainoan perillisen täytyi tulla suureksi mieheksi, saada itselleen puoliso yhteiskunnan ylisiltä, sellaiseen, joka ylevästi ja varmasti voisi ei ainoastaan astua rinnalla, vaan näyttää tietäkin puolisolleen kunnian portaita ylöspäin pyrkiessä.

Ja siinä, perin tärkeässä seikassa, onnistui vanha parooni. Älyä siinä kysyttiin. Poika osoittautui itsepäiseksi, mutta antautui lopulla, saatuansa sen masentavan tiedon, että rakastettunsa lopultakin oli suostunut isänsä vaatimuksiin, mennen puolisoksi toiselle.

Vuoden kuluttua palasi nuori parooni Pariisista. Hänen häänsä kreivitär Pauliinen kanssa vietettiin heti sen jäljestä, ja siitä hetkestä ei parooni B. omistanut ainoatakaan ilon tai onnellisuuden hetkeä. Avioliittonsa kreivitär Pauliinen kanssa, oli vaan tavallinen yhdistetty avioliitto, sellainen, joka saattoi heidät pariskunnaksi, ikuisiksi yhdessäeläjiksi, mutta jolta puuttui se keskinäinen side, joka molemmat lähemmältä liittää toisiinsa. Puuttui rakkautta, sitä, jota parooni aina kaipasi ja jota vaan kerta oli saanut tuntea. Se oli silloin kuin tiesi omistavansa Fransiskan aran teeskentelemättömän sydämen.

Kaksikymmentä vuotta kesti yhdessäolo. Parooni kulki askel askeleelta korkeammalle yhteiskunnan ylisillä ja korskea puolisonsa ei tyytynyt yhteenkään astuimeen, ylemmälle oli hänen katseensa tähdätty ja kun hänellä löytyi joitakin edellytyksiä, joiden avulla kävi helpoksi astua ylemmä, ei jääminen tullut kysymyksenäkään. Silloin saapui äkkiarvaamatta se viikatemies, joka ei sääli ylhäistä eikä alhaista, ja korkealle pyrkivä ylhäinen nainen löysi viimeisen korkeamman askeleensa vanhan sukuhaudan komerosta, jonne hänen maalliset jäännöksensä suurella juhlallisuudella saatettiin. Parooni jäi yksin, mutta musta varjonsa ei hävinnyt. Hänen onnensa oli särkynyt ikipäiviksi!

Autio ja kolkko olisi nyt entistä enemmän ollut koti, ellei olisi sattunut jäämään perintöä, joka tuoksullaan osasi poistaa pimeämmät, vaikeammat hetket paroonin mielestä.

Vaimovainajansa eläessä ei parooni tuota tuoksuvaan ruusua huomannut; vasta kun muhkea linna jäi autioksi ja emännän istuin tyhjäksi, tunsivat parooni tuota raitista, salaperäistä ja virkistävää lemua lähellään.

Julia, kamarineito, jäi taloon emäntänsä kuoltua, ja hän oli se, joka raittiilla suloudellaan herätti huomiota paroonin melkein kylmentyneessä povessa. Hymyilynsä, herttainen kuni kevät-tuulahdus, naurunsa kaikui soittona palatsimaisen talon avarissa saleissa ja viehkeä läsnäolonsa loi lämpöä kylmimpäänkin komeroon.

Huolettomana luonnon lapsena oli hän kasvanut, onnenpotkaus oli hänet tuonut pääkaupungin sivistyneiden pariin ja sieltä oli hän onnistunut saavuttamaan paroonin puolison huomion. Julia oli vasta kahdenkymmenen vuotias, osasi soittaa, hänellä oli kaunis ääni, ja tarkka emäntänsä ei ollut unohtanut antaa niissä kummassakin ai- neessa hyvää opetusta seuranaiselleen.

Ja emäntänsä kuoltua jäi hän paroonin taloon!...

Vuosi paroonittaren kuolemasta oli kulunut. Rehellen aviomiehen suruvuosi oli siis lopussa; oliko sellaista ollut olemassakaan, kantoi hän luonnollisesti omana salaisuutenaan.

Ilmeellisen nopeasti oli tämä vuosi kuitenkin ohitse vierähtänyt. Parooni tuskin huomasi sen kulkua ennenkuin se jo oli lopussa. Omassatunnossaan kiitti hän siitä Juliaa, sillä hänen tietääkseen oli työllä siihen hyvään parain osa. Hupaisasti kuluivat hetket hänen seurassaan; monasti unohti parooni kaiken muun maailmassa, mustan varjonsakin, sillä kauniin tytön hurmaava viehkeys vei hänet vastustamatta useasti onnen huimaaville pyörteille.

Ja Julia?... Hm! Hänkin oli olevinaan onnellinen. Tosin tunsivat hän toisinaan hiljaisuudessa jonkun nuhtelevan äänen povessaan, äänen sellaisen, joka muistutti häntä menneisyyden viattomista hetkistä ja nykyisyyden epävarmoista, mutta kiihkoisasta nautinnon hyväilystä.

Sen äänen hän kuitenkin tahtoi tukahuttaa.

— Ehkä kaikki vielä menee hyvin, lausui hän silloin itseksensä. Onhan niitä kummia ennenkin tapahtunut. Rakastaahan hän minua. Rakkaus kyllä voi syrjäyttää sääty-

rajat. Ja ellei niin tapahtuisikaan, on kuitenkin ihana nauttia lemмен suloisesta maljasta.

Niissä aatelmissa kului hänen vuotensa. Loppupuolella vuotta hän tosin alkoi hiljalleen muuttua erilaiseksi entisestä, hiljaisemmaksi ja ajattelevammaksi, vieläpä toisinaan suruiseksikin. Mutta kun taas parooni saapui kotiin, nimitti häntä pikku hupakoksi, ja muita mielistelyjä lateli, muuttui hän taaskin entiselleen, samalla kuin ääni povessaan kuiski hiljaa: — Ehkä tällä kertaa jo sovimme siitä. Ja iloisena, käsittämätön, autuus sydämessään, antoi hän taaskin sulkea itsensä hurmaavaan syleilyyn.

Mutta vuoden loppuessa eneni kuitenkin tuo salainen kalvava tuska Julian rinnassa. Useasti oli hän itse aikonut siitä puhua paroonille, mutta silloin tuli aina mieleensä, kuinka sopimatointa, tungeksivaista olisi moinen menettely, ja kun hän kuitenkin oli varmasti vakuutettu sen tapahtuvan paroonin puolelta, jäi se sanomatta, kunnes lopuksi tapahtui seikka, joka sen teki kerrassaan tyhjäksi.

Suruvuotensa loputtua pani parooni toimeen pienet kekkerit syntymäpäivänsä kunniaksi. Niihin saapui useita ylhäisiä vieraksi, oli iloa ja hauskuutta yllin kyllin. Mutta Juliaa ei parooni »erityisistä syistä» — kuten kohteliaasti edellisenä iltana lausui — tahtonut vieraiden joukossa esiintyvän.

Vaikkakin Julia mieluummin oli omassa huoneessaan sinä iltana, tunsu hän kuitenkin siitä loukkaantuneensa mitä suurimmassa määrin ja nyt vasta, iloisen seuran ruppattaessa salongissa, josta naurun rähäkkä kuului selvästi hänen kamariinsa, käsitti Julia oikean tilansa.

Oi, kuinka hän oli onnetoin.

Menneisyys astui hänen silmiensä eteen niin viehättävänä ja huolettomana, mutta pettäväisnä. Tulevaisuus kuvastui kauheana: ylenkatsetta, armolla elämistä, kenties halveksemista kaikilta — yksin häneltäkin. Ja juuri täniltainen paroonin menettely vahvisti hänen käsitystään siitä. Julia huomasi nyt selvän selvästi olleensa ja olevansa ainoastaan leikkikaluna, jonka arvoon kuuluu poistuminen näytämöltä silloin kuin leikitsijänsä pelkää mai-

nettaan ja esiintyy viattomana hyvin ylhäisessä sivistyneessä seurassaan.

Katkeruus yltyi raivoksi. Entisen lemmen asemesta tunsu hän nyt inhoa tuota miestä kohtaan; hän olisi ollut valmis repimään silmät sen miehen päästä, jonka ansiota se oli, että hän nyt oli asemassa sellaisessa, että häpeän puna nousi omiin kasvoihinsa sitä ajatellessa. Hän kirosi omaa itseänsä, kirosi maailmaa ja kirosi, katkerasti kirosi paroonia. Tällä hetkellä olisi hän ollut valmis vajoamaan maan alle, tai heittäymään meren syvyyteen, minne hyvänsä. Löytyi vaan yksi este joka sen teki mahdottomaksi, este sellainen, jota hän kesken raivonsakin tunsu rakastavansa, jota hänen vastaisuudessa tulisi suojella, huolimatta miten. Murjotun naissydämensä alla hän sen kantoi ja hän tiesi, että äidin velvollisuus on suojella sitä joka ei pienelläkään ole syyppäänä siihen mitä on tapahtunut.

Mutta nyt selkeni hänelle myöskin se, miten pienestä merkityksestä on hänen persoonansa siinä talossa. Hän tunsu itsensä suljetuksi vankilaan, jossa oli kiinnitetty hyvin helpoilla kahleilla, mutta kuitenkin sellaisilla, jotka useasti sitoo köyhän kestämaan kaikkea. Nämä kahleet oli yksinkertaisesti elämisen mahdollisuus! Ja synkkyys näyttäytyikin kammottavalta vastaisuudessa, jos noista kahleista tahtoi irtautua. Minne tiensä ottaisikaan, millä vastaisuudessa leipänsä hankkisi, olivat kysymyksiä, jotka epäisevästi mielessä temmelsivät.

Siitä huolimatta tunsu hän uyt kuitenkin halunsa vaativan häntä lähtemään pois siitä talosta, minne, sitä ei itsekään tiennyt, vaan kuitenkin sinne missä häpeänsä olisi voinut salata, ja minne ei myöskään hänen silmänsä ylettyisi.

Puolen yön tienoilla loppuivat kekkerit. Vieraat poistuivat ja parooni näki kohtuuden vaativan hänen sanomaan hyväyötä Julialle.

Iloisena astui hän Julian huoneeseen, mutta heti ensimmäisestä katseesta, joka ovessa lensi vastaansa käsitti hän etteivät asiat olleet hyvällä kannalla. Kun hänenkin omatuntonsa oli hieman arkana menettelynsä takia, teki

silmäys häneen masentavan vaikutuksen, ja sen asemesta, että hän tapansa mukaan olisi rientänyt sulkemaan Julian syliinsä, hän nyt pysähtyi ovelle ja vastasi katseeseen melkein yhtä ankarasti. Hetkisen kesti vaihtoli molemmin puolin, kunnes parooni katkaisi äänettömyyden, kysymällä pistävästi josko Julialta olisi mikään puuttunut.

Ei vastausta. Tyttö seiso i vaan kohdallaan ankara katseensa kohdistettu parooniin.

Se loukkasi paroonia yhä enemmän. Melkein vimmossaan hän paremmin huusi kuin lausui:

— Mitä? Eikö kysymykseni ole vastauksen arvoinen?

Ei vastausta.

Parooni raivostui:

— Mitä hävyttömyyttä!... Äh! Sinä luulet olevasi kylliksi suuri osoittamaan halveksumista minulle. Mielestäsi olen liika arvoton, saamaan vastausta noilta simahuulilta. Hyvä! Osoita vaan korskeutta, olen sen luonnollisesti ansainnut. Se, joka alistuu useasti, saa luvan lopulla turvautua armoihin... Minkä armon suvaitsette, kaunis neiti?

Julian povi kuohahti. Tällä hetkellä olisi hän ollut valmis repäisemään taivaankin alas ja pirstomaan käsillänsä kaiken pyhän. Hän kohotti korskeasti päätään, ryhti muuttui entistä ylpeämmäksi ja hän vastasi äänellä josta katkeruus selveni niin ymmärrettävästi, että se itse parooniakin puistatti:

— Suurin armo, herra parooni, on se, että saan jäädä rauhaan. Ellei se ole armonosoitus minulta, toivon sen armona saavan teiltä.

— Ja mikä on syynä moiseen käytökseen, pyydän luvan udella?

Paroonin ääni värisi.

— Se, että alistumiseen ei tarvitse milloinkaan uudistua. Kuulette ehkä: ei milloinkaan!

Parooni menetti viimeisenkin kärsivällisyytensä:

— Oikein, hyvä neiti. Joka runttuja rukoilee, on itse runttu. Hyvää yötä.

Kiivaasti lähti parooni huoneesta paiskaten oven perässään kovalla voimalla kiinni. Julia seiso i hetken kuin

kiinninaulattuna kohdallaan, sitten hän putosi lutistuneena vuoteelleen, kätki kasvonsa patjoihin ja itki, itki menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden katkeria kyyneleitä, jotka olivat särkyneen sydämen verta ja jotka nyt hävisivät tuulenpuuskan tavoin kauvas toivottomuuden rajojen taakse...

Kun parooni myöhään seuraavana aamuna heräsi, muistui yöllinen tapaus heti hänen mieleensä, ja hän käsiitti tehneensä väärin Julialle:

— Minun täytyy alistua, sanoi hän päättäväisesti, pukeutui yönuttuun ja lähti oikopäätä Julian huoneeseen.

Pari napausta ovelle, mutta kun vastausta ei kuulunut, rohkasi hän mielensä ja aukaisi saman oven minkä muutama tunti sitten oli niin vihaisesti sulkenut.

Huone oli tyhjä. Ei jälkeäkään näkynyt huoneen asujasta, Juliasta.

Ällistyen astui parooni huoneeseen. Kaikki löytyi entisessä kunnossa. Huonekalut, vuode, toaletti, kaikki kuten ennenkin. Mutta huoneen haltijatar? Missä oli Julia?

Erään paperiliuskan älysi parooni pöydällä. Se oli sulettu kotelon tapaiseksi. Päällekirjoitus oli: »Parooni B:lle».

Hetkisen epäröityään avasi parooni paperin. Kirjoitus oli Juulian selvää ja kaunista käsialaa. Sisältö kuului näin:

»Herra Parooni!

Lapsuuteni ja tuhmuuteni on saanut minua kulettaa tietämättäni syvänteelle, jonka pyörteet olivat liian kiitaviä, hurmaavia. Vieraan, sen jonka oma venho on määrätty viilettämään ahtaimmille aloille, täytyy noissa pyörteisissä, hurjissa kuohuissa, joutua haaksirikkoon, särkyntyä ja joutua ijäksi hylyksi. Olen sen nyt huomannut mutta — liian myöhään! Ylpeyteni, halpuuteni, jompikumpi, on minua kieltänyt ilmoittamasta Teille kaikkea sitä, joka olisi pitänyt sanoa jo aikoja sitte. Nyt sekin on myöhäistä.

Herra Parooni! Kun saatte tämän lipun, olen poistunut luotanne. Älkää kysykö minne, sillä sitä ei tiedä

kukaan Teille ilmoittaa. Olen syyllinen, sillä pitihän minun tietää venhoni viileltävän vierailta vesillä. Kiitos hetkistä jotka ovat olleet enempi kuin kuolevainen sie-luni olisi voinut toivoa. Kiitos ystävydestänne minua halpaa tyttöä kohtaan. Hyvästi!

Julia Å.»

Parooni B. ei tiennyt mitä sanoa tai mitä tehdä. Tyttö oli lähtenyt, mutta minne sitä hänen oli aivan mahdoton käsittää. Useat ajat etsiskeli parooni häntä monelta taholta, mutta turhaan. Juliasta ei jäänyt jälelle kun suuri maalattu muotokuvansa paroonin huoneeseen ja jota kuvaa hän useasti, synkinä hetkinään, jäi pitkiksi ajoiksi tarkastamaan. Hänestä tuntui kuin tuo suloinen kuva tahtoisi hänelle jotain salaista kertoa, sellaista, jota parooni ei käsittänyt ja jonka hän kuitenkin halusta olisi tahtonut tietää...

Parooni oli nyt kadulta pelastanut ryysyläispojan. Jätettyään hänet palvelijoittensa huostaan, palasi parooni omaan huoneesensa ja sinne päästyään hän taas aivan vahingossa heitti silmänsä tuohon suloiseen naiskuvaan, kullatuissa, hienoissa puitteissa seinällä. Ja taaskin näytti kuva aivan siltä kuin sen hymyilevästä huulista juuri sillä hetkellä kuuluisi jokin sana, jokin salainen ilmoitus, sellainen, jota parooni kaikesta sydämestään tahtoisu kuulla, itsekään oikein tietämättä mitä sen pitäisi sisältää.

Parooni pysähtyi kuvan eteen, laske käsi vartensa lähelle olevalle patsaan jalustalle ja silmäili uteliaana, niinkuin ensikertaa katselisi kuvaa.

— Puhu, virkkoi hän puoliääneensä, Julia, mitä sinulla on huulillasi... Älä anna minun enää kauvemmin olla epä tietoinen salaisuudestasi... Että käsitit minua väärin, että minä olin heikko sinua kohtaan, ei ole meidän kumpaisenkaan syy. Nurjat olot, epäinhimilliset käsitteet olevista ja sattuneista tapahtumista, ovat vääriä; tuomitkaamme niitä... Mutta kuitenkin, anna minun kuulla se salaisuus, joka on verhossa ja jonka vaan sinun huulesi voivat kertoa... Miksi et puhu? Miksi et lähetä pienintäkään vihjausta siitä jonka tiedät varmaan olevan

uteliaisuuteni jokapäiväinen esine... Niin! Sinä olet vaan pelkkä kuva! Eihän kuva puhu eli kerro, eikä salaisuuksia ilmoita... Houkkio, kuinka kauvan varronkin sinulta turhaan vastausta... Sinä et voi puhua, eikä ole ketään joka puolestasi mitään kertoisi...

— Herra parooni! Tässä on se poika, jonka parooni käski tuoda luoksensa.

Se oli palvelijan ääni ovella. Parooni heräsi ajatuksesta häiriintyneenä.

— Ahaa! Niin... Sen asian olin aivan unohtaa. Tule tänne poikaseni! Palvelija poistui, parooni istahti tuolille ja kaivoi raha-lompakkoa taskustaan.

Ujostelematta läheni pieni ryysyläinen hyväntekijäänsä, hänen kasvonsa säteilivät taas lapsen ilosta, saatuaan ruumiillensa hyvän ravinnon ja kadulla pilaantuneet vaatekulunsa siistityksi.

— Sinä olet kaunis poika, sanoi parooni hymyillen. Mikä on sinun nimesi?

— Arnold Äthelén, vastasi ryysyläinen reippaasti.

— Äthelén! toisti parooni säpsähtäen. Merkillistä... Äthelén... Mikä on äitisi nimi! kysyi hän melkein häteisesti.

— Julia! vastasi poika huolimattomasti, silmäillen samalla loistavia tauluja seinällä.

— Julia!... Julia Äthelén... Olisiko se mahdollista? Parooni hypähti levottomana istuimeltaan. Hänen silmänsä kohtasivat kuvan seinällä ja ikäänkuin pyytäen nyt juuri ratkaisevaa sanaa, kuiskasi sydämensä: — Puhu, sano!

— Äidin kuva, kuului samalla iloinen lapsen ääni hänen takanaan.

— Mitä? Onko se äitisi kuva? Poikani, poikani!

Sillä hetkellä oli pieni säikähtynyt ryysyläinen sulettu paroonin syliin. Hän nosti pojan korkealle, katsoi häntä tutkivasti silmiin ja tultuansa vakuutetuksi todellisuudesta jupisi hän, laskien pojan alas:

— Niin... Olisi minun pitänyt huomata se heti... Nuo silmät. Tuo herttaisa katse, korkea otsa...

Kääntyen kuvaan seinällä hän tyytyväisenä lausui hiljaan:

— Kiitos! Sinä olet puhunut. Nyt en enää vaadi salaisuuttasi... Sen tiedän. Tuossa todistus. Kiitos Julia. Kääntyen poikaan, hän kysyi ystävällisesti:

— Milloin äitisi ja sinä tulitte Helsinkiin?

— Silloin oli vielä talvi, selitti poika järkevänä. Äiti on sairas ja tuli etsimään täältä lääkkeitä.

— Ja onko hän niitä saanut?

— Kyllä! Ei hän kuitenkaan terveeksi ole vielä tullut.

— Hän siis sairastaa?

— Äiti makaa, eikä sano voivansa hankkia Arnoldille ruokaa. Synkkä suru ilmeni pienen ryysyläisen kasvoille.

— Kuinka vanha nyt olet?

— Äiti sanoo minun olevan viisivuotiaan.

— Hm! Se on oikein, nupisi taas parooni. Oletko kauvankin käynyt pyytämässä?

— En. Kun ei äiti enää jaksanut tehdä työtä, täytyi hänen käskää minun etsimään ruokaa itselleni ja hänelle.

— Kurja kohtalo, puheli parooni taas itsekseen. — Missä äitisi ja sinä asutte.

— Tuolla... siellä...

Poika näytti epäröivän. Lause jäi kesken ja hän näkyi olevan halutoin jatkamaan.

— No, etkö muista missä asutte?

— Niin, mutta kun äiti, tuota...

Lapsi katsoi epäilevästi paroonia silmiin.

— Mitä, äitisi?

— Hän vaan sanoi, että jos jokin suuri herra sattuisi joskus minua tapaamaan ja kysyisi asuntoanne, en saisi sitä sanoa.

— Aina vaan tuota itsepäisyyttä, sopersi parooni. Olenko mielestäsi siis »suuri herra», kysyi hän leikillisesti pojalta.

— Olette varmaan, vastasi kysytty rohkeasti.

Parooni veti lompakon taskustaan, kaivoi esille korean setelin, jonka painoi pojan käteen ja lausui:

— Tässä vähän rahaa äidillesi. Käske hänen ostamaan ruokaa ja lääkettä ja sinulle uudet eheät vaatteet. Kun se loppuu, tule uudelleen luokseni, annan lisää... Nyt saat lähteä äitisi luo.

Poika poistui, mutta tuskin oli ovi sulkeutunut kun parooni heläytti kelloa ja heti saapui toisesta ovesta kulta-nauhoilla koristeltu palvelija sisään.

— Mitä herra parooni suvaitsee? kysyi lakeija.

— Mene joutuin, Frans, tuon pienen pojan jälessä ja katso tarkkaan minne hän menee ja tuo siitä heti tieto minulle.

Palvelija kumarsi ja poistui.

Heti sen jälestä nähtiin kadulla iloisena astelevan pieni kerjäläispoika, suunnaten matkansa kohti Punavuorta, kaapuun puetun miehen häntä salaisesti seurattessa.

II.

Huonossa hökkelissä Punavuorenkadun varrella makasi yksinkertaisesti sisustetussa huoneessa kalpea nainen. Hengityksensä oli raskasta, kuuluvasti vinkuva, jota tuontuostakin keskeytti ankara yskintä. Useasti kääntyi riutuva, levoton katse ovelle, ja kun jo alkoi hämärtämään, eneni sairaan tuskallisuus.

Lopultakin saapui odotettu. Pieni ryysyläinen töyt-täsi ovesta sisään ja suoraa päätä sairaan kaulaan, jättäen korinsa ja kannunsa ovelle.

— Katsos äiti... Tuossa rahaa, oikein seteli... Tuonlainen! Nyt osta lääkettä ja hyvää ruokaa, että taas-kin parannut. Arnoldilla on kannussa ja korissa ruokaa. Nyt meidän kelpaa elää, äiti, eikö vaan?

Lapsi hyvitteli sairasta suurella riemulla.

Suureksi aukenivat sairaan silmät nähtyään setelin. Hän tempasi sen käteensä, silmäili sitä vielä ja kysyi kiih-keästi, temmaten poikaa kädestä:

— Mitä? Kuka antoi sinulle tämän rahan?

— Eräs oikein hyvä, kiltti ja suuri, suuri herra, äiti.

— Jumalani... se on häneltä!

Sairas vaipui hetkiseksi takasin, hänen hengityksensä keskeytyi, mutta kohta, kooten kaikki voimansa hän kysyi kääntyen poikaan melkein vihaisesti:

— Sanoitko sinä hänelle meidän asuntomme?

— En, äiti! Sinä olit kieltänyt Arnoldia sanomasta.

— Hyvä, se oli oikein. Sairas rauhoittui, hän vaipui taaskin takaisin, mutta huuliltaan kuului kuiske.

— Et siis vieläkään ole saanut kuulla osoitettani... Kenties et saakaan, ennenkuin olen mullassa.

Kova yskintä katkaisi kuiskailun. Se oli ankara kestettävä sairaalle. Hänen ruumiinsa aivan hyppelehti vuoteella ja suuret hikihelmet vuotivat pitkin kasvoja.

Noin kovalle ei se vielä kertaakaan ollut ottanut. Pikku Arnold säikähti ankarasti, otti äitiään kädestä ja purskahti itkuun, koettaen voimiensa mukaan samalla viihdyttää sairasta:

— Äiti, rakas äiti... Ethän kuole... Ei Arnold sitä salli... Minä heti käyn lääkettä noutamassa... Äiti, äiti...

— Rauhoitu, lapseni, sai sairas lopulta sanotuksi. — Äidin täytyy kuolla. Ei mikään lääke voi enää parantaa. Sinä jäät yksin... joudut toisien hoitoon. Silloin ei sinulla ole äitiä, mutta sinulla on isä... Hän tietää nyt sinun... Kun äiti kuolee, sano sille suurelle hyvälle herralle, kun hänet tapaavat, äidiltä terveisiä... Sano, että äiti on kärsinyt, paljon kärsinyt, mutta ei tahdo niitä muistaa.

Sairas olisi jatkanut, mutta ovi aukeni ja naapurin vaimo, joka useasti kävi heidän luonansa, astui sisään. Hän sytytti tulen pieneen pullosta tehtyyn lamppuun, jonka himmeä valo vaivaisesti valaisi huonetta ja sairaan kalpistuneita, melkein kuoleman kaltaisia kasvoja.

Sillä hetkellä näkyi kaapuun puetun miehen kasvot ikkunassa. Sitä ei kukaan huomannut.

Silmäilytään huoneen ja sen sisällä olijat, poistui utelias.

Parooni B. oli tällävälän, ajatuksiinsa kiintyneenä, astellut pitkin avaran huoneensa pehmeillä matoilla kulumasta toiseen, eikä ensinkään huomannut pimeään saapumista, eikä edes sitä, kun virastossaan palveleva sihteeri nöyrästi oli oven suussa tehnyt jo useita kumarruksia esimiehelleen.

Kun pimeys yhä eneni ja parooni vaan jatkoi astuntaansa, rohkaisi sihteeri lopulla itsensä, soristi yskäsemällä kurkkuaan ja lausui arasti:

— Herra parooni . . . Saanko luvan keskeyttää . . .

Parooni heräsi. Luullen äänen tulevan palanneelta palvelijalta, huudahti hän:

— Sitäkö lempoa siellä soperrat, pimeässä? Onnistuitko? No, joutuin!

Sihteeriparka joutui pulaan. Lisäksi oli hänen asiansa hyvin arkalaatuista ja jos nyt vaan ei osaisi oikein menetellä, joutuisi varmaan epäsuosioon, eikä asiasta tulisi mitään.

— Herra parooni, aloitti sihteeri uudestaan, astuen yhden vapisevan askeleen eteenpäin.

— Mitäs hittoa tämä on? Parooni läheni ovea ja huomasi heti erehdyksensä.

— Ah; tekö se olittekin, herra Blecke? Ajatuksisani luulin Franssin . . .

Parooni soitti.

Naispalvelia astui sisään.

— Tulta! komensi parooni.

— Antakaa anteeksi, armollinen parooni, alkoi herra Blecke, niin nöyrästi kuin vaan köyhälle sihteerille on mahdollista. — Antakaa anteeksi, että rohkenen häiritä, mutta olen pakoitettu sen entisen asiani takia vielä kerta vaivata armollista paroonia ja . . .

— Ah! Niin. Se on varmau sen pienen erehdyksen takia siellä virastossa . . . Hm! Se tosiaan oli hieman harmillista, kiusottavaa, suoraan sanoen.

»Mitä kirottua tuo nyt sohrii», ajatteli sihteeri kumastuneena. Mitään erehdystä ei virastossa hänen tietääkseen ollut pitkään aikaan tapahtunut. Ääneen hän lausui entiseen tapaan:

— Suokaa minun muistuttaa . . .

— Se tahtoo sanoa, että tahdotte puolustautua ja työntää syyn toisien niskoilte, keskeytti hänet parooni, heittäytyen huolestuneena nojatuoliinsa. »Kiroton nahjus, tuo Frans», jupisi hän itsekseen.

— Kuinka? kysäsi herra Blecke, luullen tuon »kirotun» joka lausuttiin hyvin kuultavasti, tarkoittaneen itseään.

— Äh! Niin tuota . . . Hm! Mistä se olikaan kysymys, herra Blecke? kysyi parooni hajamielisenä.

»Sarvipää s—tana» jupisi sihteeri harmistuneena. Kumartaen kuitenkin maahan asti, hän lausui rukoilevalla äänellä:

— Se on palkankoroituskysymykseni, herra parooni. Olen vartunut, mutta kun tulosta ei ole näkynyt, rohkein taaskin kääntyä Teidän puoleenne, herra parooni!

— Hm! Palkkanne on siis riittämätön, herra Blecke? . . . Miksi ette ole nainut?

— Juuri se, herra parooni, että olen nainut, tekee riittämättömäksi palkkani. Vaimo ja viisi lasta, herra parooni, mutta vaan kaksisataa kuukaudessa. »Tuon selviytyksen olen jo tehnyt pari kertaa ennen», ajatteli sihteeri enentyvällä harmilla. Paroonin virastossa palveli hän sihteerin apulaisena, mutta kun apulaisen on ruumiin mukavuudesta pidettävä huolta yhtähyvin kuin vakinaisenkin, katsoi hän tarpeen vaativan hommata palkankorotusta.

»Hänellä on vaimo, ja pieni palkka. Kummallista», ajatteli parooni, muistaissaan omaa edistymistään vaimonsa avulla. »Viisi lasta, kaunis valikoima». Ääneen hän lausui, tietämättä mitä sanoi:

— Te olette onnellinen mies, herra Blecke! Teillä on vaimo ja viisi lasta. Vaimo, joka tyytyy pieneen palkkaan.

Herra apulaissihteeri ällistyi. »Nyt se kirottu jo alkaa ivaamaan», sai hän vaan vaivoin pidättäytyneeksi kovaan lausumasta.

— Herra parooni suvaitsee laskea leikkiä.

— Viisi lasta . . . Hm! Se ei ole leikkiä. Te olette onnellinen mies . . .

— Kun vaan lapsillani riittää ruokaa ja vaatetta, lisäsi sihteeri katkerasti.

— Ruokaa ja vaatetta? . . . Se on totta. Paljonko teillä on palkkaa?

— Kaksisataa kuukaudessa, herra parooni. Velkaani täydyn lyhentää viidelläkymmenellä joka kuukausi ja lisäksi elättää vanhaa isääni.

— Minä lisään palkkanne kolmeen tuhanteen vuodessa! Vaimo ja viisi lasta. »Missä hiidessä viipyy tuo peijakkaan lakeija», jatkoi hän itsekseen.

— Vilpitöin kiitokseni . . . Suvaitkaa minun kuitenkin huomauttaa, että se on herra paroonin myönnytys jo kolmannen kerran, ilman mitään parannusta.

— Hm! Vai niin. No, minä annan teille valtakirjan palkankoroitukseen . . .

Samalla aukeni ovi ja lakeija astui sisään.

— No, lopultakin! huudahti parooni ja nousi äkisti ylös. — Miten kävi? Saitko tietää? Joutuin, kuuletko!

— Kyllä, herra parooni.

Lakeija ilmoitti numeron ja lisäsi:

— Varroin, kunnes otettiin tuli päästäkseni varmuuteen huoneesta, johon poika katosi. Sisällä näin kuolevan naisen ja erään vieraan sekä pojan. Siinä kaikki, herra parooni.

— Joutuin hevoset valjaisiin! Sano, että kiirehtivät. Lakeija aikoi lähteä.

— Ei! huudahti hän mieltien. — Antaa hevoisten olla; menen vuokra-ajurilla. Viittani ja hattuni! Joutuin!

Lakeija riensi ulos ja palasi heti tuoden pyydetyt vaatteet. Parooni pukeutui kun tulipalon riehuessa.

Juuri kun hän oli aikeissa rynnätä ulos, astui herra Blecke nöyränä eteensä, muistuttaen häntä palkankoritusvaltakirjasta.

— Tuhat tulimmainen! ärjäsi parooni. — Menkää

hiiteen kumarruksinenne, sillä minulla ei nyt ole aikaa. Ymmärrätkö?

Hän kiirehti ulos, herra sihteeri kumarsi hyvin syvään ja seurasi jäljessä, toki uskaltamatta mennä liijaksi lähelle ja jupisi rappuja alas laahustaessa:

— Henkiinkö se nyt meni ketä puhaltamaan moisella kiireellä . . . Nyt olen yhtä suuri nolla kun konsanaan . . . Hiton hajamielinen kuhnus koko mies . . . Kaikki ne sentään suuria virkoja hoitavatkin . . . Mokokmat pölkkypäät.

Niitä saneluja ei kuullut parooni. Hän kiirehti kadulle, sillä ainakin tällä kertaa tahtoi parooni joutua . . .

Vähän aikaa tulen sytytettyä makasi sairas aivan hiljaan. Matami, joka tulen sytytti, nimeltään Flink, istui hiljaa kehoittaen itkevää poikaa tyyntymään, koska uskoi sairaan saaneen unesta kiinni. Akkiä tapasi sairaan kuitenkin taas tuo kova yskimiskohtaus ja samalla huomasi naapuri-emäntä veren alkavan vuotaa suusta pelottavassa määrässä.

Säikähtyneenä käski hän poikaa kutsumaan miestänsä saapumaan ja kun poika heti palasi miehen seurassa, ei sairaalta kuulunut kuin pari tuskanhuokausta, rinta kohottui korkealle ja laski taas syvään, enää nousematta milloinkaan . . .

— Se on lopussa? ilmoitti matami Flink miehelleen.

— Siltä näyttää, mörähti tuo jörömainen mies sylkäisten permantoon.

— Mikä on loppu? tiedusti Arnold käsittämättömästi.

— Äitisi on kuollut, selitti matami, kädet ristissä, silmäillen ruumista vuoteella.

— Äitiko kuollut? . . . Ei, ei! . . . Eihän äiti kuole ja jätä minua, Arnoldiasi . . . Äiti, äiti!

Pienokainen tarttui kovasti äitinsä kaulaan, itkien surkeasti.

— Älä siinä ruumiin vieressä ulvo poika, aja äiti poika pois siitä, örisi Flink.

Pieni orpo erotettiin ruumiista ja talutettiin nurk-

kaan, matami suoristi ruumiin käsiä, asettaen ne rinnalle ristiin ja sitä tehdessä älyisivät hänen tarkat silmänsä setelin kuolleen kädessä. Hän otti sen pois, viittasi miestä lähelle ja kuiskasi jotain hätäisesti tämän korvaan, ja hiljalleen luisui matamin käsi paikatun hameensa suureen taskuun.

Kun ruumis oli peitetty, samoin ikkuna, ja saatu kaikki tavalliseen kuntoon, tempasi matami itkevää poikaa käsivarresta, puhalsi lampun sammuksiin, ja he lähtivät huoneesta sulkien visusti oven jälessään.

Juuri kun olivat luhistuneita portaita laskemassa, töyttäsi heitä vastaan pimeässä tuntematon mieshenkilö joka aikoi pyrkiä ohitse huonetta kohden.

— Hyi! kiljasi tuo herkkä matami. — Mikä roisto tuo on kun noin työntää vasten kunniallisia ihmisiä?

— Pois tieltä! kuului vastaus. — Minulla on tuonne sisälle asiaa.

— Sinnekö? Tietäkää, ettei tässä Punavuoren talossa asu ketään yölintua. Menkää vaan toiseen taloon. Matami oli oikein kiistatuulella. Hän sulki eteisen oven.

— Miksi sulette . . . Minun pitää sinne . . .

— Luiki matkoihisi, perhanan . . . taikka . . .

Se oli Flinkin jöröääni. Hän oli vähällä tarttua tungeksijan kaulukseen.

— Niin, ei kuolleista seurustelijaksi, pistävästi lausui matami.

— Kuolleista? . . . Mitä?

— Tuossa huoneessa on ruumis, joka tuskin vielä on kylmennyt. Menkää vaan toiseen taloon!

Flink emäntineen Arnoldin kanssa poistui omaa asuntoaan kohti ja vieras jäi seisomaan kuin naulattu. Kun menijät olivat poissa, lausui vieras hiljaa:

— Siis myöhästyin . . . Häntä, Juliaa, en saanut tavata . . . Yksi on minulla jälellä, ja se on poika!

Heitettyään vielä silmäyksen oveen ja ikkunaan, poistui vieras hiljaa pihasta . . .

Muutamia hetkiä myöhemmin lepäsi pieni Arnold rääsyihin kääriintyneenä viattomassa unessa Flinkin asun-

non nurkassa, matamin hiljaa kuiskutellessa rakkaan puolisonsa keralla valveilla sänkyssä.

— Oletko varma, että seteli on oikea? kysyi Flink, vähän epäroivällä äänellä.

— Oikea! Aivan uusi satamarkkanen. Näkeehän sen . . . Kuka olisi uskonut, että tuolla, köyhyyttään rui-kuttavalla naisella, löytyisi kourassa kuollessaan sata markkaa.

— Se täytyy jäädä meidän tietoomme.

— Sinä, pappa, olet yhtä käsittävä kun minäkin. Siitä ei kukaan ihminen tule saamaan tietoa . . . Miija parkakin kun surkeasti tarvitsee palton ja uudet kengät. Manta on myöskin vallan avojaloin. Ja täytyy sinunkin, pappa, saada kannu hyvää rommia, kun olet sellainen heikko ja sairaloinen.

— Niinpä kyllä . . . Mutta entä sen naisen haudaus?

— Pyh! Vaivastalosta kyllä saa arkun. On niitä parempiakin vaivastalon arkulla haudattu. — Mutta, arvaas pappa, mikä nyt pisti mieleeni?

— No?

— Me kirjoitutamme listan, jonka kanssa minä käyn hautausapua pyytämässä. Ihmiset antaa mielellään sellaiseen tarkoitukseen. Vaivashoidosta saamme arkun, hauta saadaan köyhien maasta ilman ja niin jää sekin summa meille. Hihhihii!

— Se kelpaa. Poika käyköön kerjuussa ja hankkioon leipänsä.

— Niin. Ja minä menen köyhäin tirehtöörin luo ja otan pojan niin huokeasta kuin mahdollista. Saahan se käydä kerjuulla, eikä meidän Mandan tarvitse enää silloin niin paljon vaivata kipeää ruumistaan.

— Se on viisas tuuma, eukkoseni. Mitä tuonlaisesta yksityisen naisen kakarasta . . .

Ja herrasväki Flink nukahti rauhallisesti, saatuaan suuren suunnitelmansa valmiiksi.

III.

Seuraavana päivänä oli matami Flink aikaiseen liikkeellä. Hänellä oli varsin monta tehtävää. Köyhäin hoidon tirehtöörin luona täytyi käydä pyytämässä kirstua ja tekemässä kaupat pojasta. Talonomistajan kirjoitettua listaan, jossa hän todistaa »naimattoman naisen Julia Athelén'in kuolleeksi», täytyi Flinkin matamin juosta talosta taloon ja sen tekikin hän suurella valppaudella. Tirehtöörin kanssa sopi hän myöskin mainiosti. Pyysi ainoastaan kymmentä markkaa pojasta ja sen myönsi tirehtööri aivan tinkimättä. Arkun lupasi myöskin, matamin tulisi se vaan hakea itse varastopaikalta.

Ja kun matami illalla palasi kotiin oli hänen sekä rahapussinsa että päänsäkin raskaan puoleinen. Väsymyksestä täytyi hänen näet saada hieman virkistystä tuontuostakin ja se virkistys tahtoi tehdä lopulta sen, että matamin jalat eivät enää illan tullessa tahtoneet oikein kannattaa.

Itse isäntä Flink ei sinä päivänä kyennyt huoneesta lähtemään. Jo aamulla oli hän pistäynyt kaupungilla ja tuonut tullessaan suuren pullon sekä sitä ahkeraan hyväilytyään, sai hän pysytellä huoneessa kaiken päivää.

Arnoldikin sai sen päivän viettää kerjuusta vapaana. Flinkin matamin rakastettujen pienokaisten kanssa, joista vanhin oli 12 vuotias ja nuorin vuotta Arnoldista vanhempi, sai hän määräyksen syödä eilen kaupungilta saamansa ruuat, ja riitti siinä heille koko päiväksi.

Kerta olivat lapset sinä päivänä jo ennättäneet keskenään riitaantumaan. Sen ratkaisi humaltunut Flink siten, että Arnold sai maistaa pari läiskäystä hänen vyöhihnastaan. Heti siitä käsitti Arnold, ettei olisi hyvä antaa riitaan Flinkin herrasväen rakastettavien lasten kanssa.

Suuri oli kuitenkin matamin ja hänen armaan puolisonsa säikäys, kun illalla saapui heidän luoksensa pari viittoihin pukeutunutta herrasmiestä etsimään sitä orpoa joka edellisena iltana jäi äidistään,

Arnold makasi silloin jo ryysyillään nurkassa ja kun matami käsitti, että mahdollisesti lintu lentäisi kasis-

tämme, päätti hän tehdä kaiken voitavansa sen säilyttämiseksi. Ja vaikkakin kielensä tällä kerralla tahtoi samalta ja jäsenet horjua, kokosi hän kuitenkin kaiken voimansa, sekä lausui niin ylenkatseellisesti kun vaan sellaiselle matamille on mahdollista:

— Missäkö poika? Sitä teidän ei tarvinne tietää. Sillä se asia kuuluu minulle.

— Meidän täytyy siitä nyt saada tieto . . . Makaa ehkä tuolla vuoteella.

Toinen herroista aikoi läheta sänkyä, mutta sieltä mörähti itse isäntä kauhean karkeasti:

— Huutia! Vai tänne sellaista penikkaa . . .

— Niin, oletko hävyttömimpiä ihmisiä nähnyt? Keh-taavatkin tulla häiritsemään kunniallisten ihmisten rauhaa . . . Menkää matkaanne, senkin . . .

— Suus' kiinni, akka! keskeytti toinen miehistä. — Laita poika tänne ja joutuin!

Kuultuansa moisen uhkauksen, sydämistyi matami oikein suunniltaan koettaen nousta. Kun se kuitenkin ei luonnistanut, alkoi hän syyttää suustansa mitä törkeimpää kielensä sillä hetkellä sattui löytämään.

Silloin kuiskasi toinen, tähän asti hiljakseen ovella seisonut mies, jotain ensimmäisen korvaan, joka sanaakaan vastaamatta, kumartaen poistui heti ovesta. Sitä ei matami hirmuiselta suuttumukseltaan havainnut, vaan jatkoi kielen pieksemistä minkä vaan ennätti suustaan purkaa, ovella seisovan miehen kuunnellessa sanallakaan siihen vastaamatta.

Kauvan ei kuitenkaan kestänyt kun poistunut mies palasi takasin, muassaan kaksi poliisia. Hiljainen mies läheni poliiseja, kuiskasi hiljaa muutaman sanan, poliisimiehet kumartivat ja astuivat suoraan nyt jo hiljonneen matamin eteen.

— Missä on sen kuolleen naisen poika? kysyi toinen poliiseista, äänellä josta oli leikki kaukana.

— Kas, mitä asiaa poliiseilla täällä? Matami huomasi nyt vasta kenen kanssa oli tekemisissä.

— Täälläkö poliiseja? rähisi ukko Flink sängyssään.

— Tahdomme tietää pojasta, kuuletteko? Poliisi osoittautui kärsimättömäksi.

— Mitä se poliiseille kuuluu. Ei sitä varastettu ole, olkaa vaan huoletta. Kyllä vaivaishoidon tärehtööri tietää kenelle se lapsen antaa, eikä sitä vaan sellaisille anneta, joilla hukka sen perisi.

— Ettekö sano, missä on poika?

— Ei minun tarvitse!

— Mikäs on tuolla nurkassa? kysyi toinen poliiseista joka oli silmäillyt pitkin huonetta.

— Tarkastetaan! Poliisit lähenivät Arnoldin ryysyvuoletta.

— Ulos huoneestani, sen nuuskijat! huusi matami. Sitä ei poliisit kuunnelleet, vetivät vaan hiljakseen erästä rääsyä nukkuvan kasvoilta.

— Pieni poika. Ehkä se on juuri se jota etsitään?

Molemmat kaapuun puetut herrat lähenivät nukkuvaa ryysyläistä. Toinen nyökkäsi myöntävästi päätään.

— Meidän täytyy hänet herättää, tuumii toinen poliiseista.

— Joutavaa, vastasi se kaapuun puetuista miehistä, joka oli käynyt poliisia noutamassa. — Minä otan pojan hiljakseen syliini ja vien ulos.

Huolimatta matamin ja hänen rakkaan puolisonsa huudoista ja parjauksista, otti viimeksi puhunut pojan kaikkine ryysyineen syliinsä ja poistui poliisin avustamana ovesta pihalle jonne toinen mies ja molemmat poliisit seurasivat. Portin lähellä seisovvat vaunut, molemmat miehet nousivat niihin, ruoska läjähti ja vaunut vierivät keveästi pois jättäen talon heti jälkeensä.

— Katso vaan Frans, ettei poika heräjä. Saattaisi säikähtää.

— Olkaa huoleta, herra parooni, luulen hänen nukkuvan sikeästi. Mutta suokaa minun kysyä, missä aijotte poikaa ruveta hoitamaan.

— Toistaiseksi kotona.

— Oraslehdon kartanossa, herra parooni, ei hoitajalla ole itsellä lapsia. Vanha Redig ja vaimonsa ovat kunnan ihmisiä.

— Todellakin! Mainio tuuma, Frans. Siis ukko Redigille poika — kasvatiksi. Ymmärrätkö.

— Kasvatiksi? Täydelleen, herra parooni.

— — —

Kun Arnold seuraavana aamuna heräsi, katseli hän kummastellen ympärillensä. Herrasväki Flinkin ryysyinen makuusija oli muuttunut sieväksi sängyksi, Flinkin enempi epäsiisti huone kauniisti sisustetuksi kammariksi ja tämä kaikki oli tapahtunut hänen itsensä mitään tietämättä.

Iloinen lapsen luonto unohtaa kuitenkin helposti tapahtumat ja kun lakeija pojalle herättyä selvitti että hän paroonin, erään hyvántahtoisin herran käskystä, oli tahtonut ottaa hänet sellaisesta paikasta pois, suostui Arnold ilomielin muutokseen. Vielä samana päivänä puettiin hän siisteihin vaatteisiin ja niin oli pienestä ryysyläisestä vähässä ajassa tullut sievä, hienopiirteinen herraspoika, joka iloisena hyppeli huoneesta toiseen, paroonin hymyillessä lapsen viattomille sukkeluuksille.

Tätä iloa ei kuitenkaan kestänyt kauvan. Paroonin kävi tukalaksi pitää poikaa luonansa uteliain ystäviensä takia ja lisäksi tahtoi hän pojalle hyvän kasvatuksen. Noin viikko muutostaan, sai Arnold luvan seurata paroonia hänen vaunuillaan yhteen hänen lähellä olevalle maatilalleen ja siellä jätti hän pojan vanhalle uskolliselle talonsa haltijalle, ukko Redigille ja hänen hyvántahtoiselle emännälleen hoidettavaksi.

Ystävällisesti ottivat vanhukset pojan vastaan ja pieni mies tunsi heti kodin lämpöä uhkuvan vastaansa, ja vähääkään kummastelematta kotiutui hän helposti uusien hoitajiensa seuraan.

Ryysyläisestä oli tullut varakkaan kartanon kasvatti, paroonin suosikki, hänen talonsa hoitajan lemmikki. Puuttui vaan yhtä: aatelisvaakunaa!

Että ryysyläiselle kuuluisi vaakuna ja aatelin arvo, sitä ei hyvin usea tohtisi uskoa. Uskoiko sitä kunnan Redig vaimoineen, jää hänen salaisuudekseen. Pieni Arnold oli kasvatti, hän ei käsittänyt pitkään aikaan vaakunasta ja kun hän siitä alkoi käsittämään, ei hän sitä

omakseen tietänyt ja lopulla, kun sen omaaminen-olisi käynyt helpoksi, hän ryysyläisen vaakunan kilpeensä ikuisesti liitti.

IV.

Oraslehdon kartano sijaitsi luonnonihanalla paikalla, tuuheiden puiden suojassa, joiden lomitse kirkas järvi vilkkui päärakennuksen ikkunista katsoessa silmiin.

Kartano oli liittynyt jo aikoja takaisin paroonin omistamaan sukutilaan, johon vähän kerrallaan joutui useat pienemmät maatilat yhtymään. Siten sukutila aina kasvoi kasvamistaan kuin suurvalta, joka pienempiä aina liittää allensa, tullen määrääväksi moniaiden ylitse ja samalla veroittajaksi kaikille. Hallitsijan täytyy nöyrtyä toisen käskettäväksi, jos anastaja hänet sellaiseksi vielä uskoisi, toisessa tapauksessa saa hän lähteä maastaan ja toinen hoitaja, uuden käskystä, astuu tilalle.

Niin oli käynyt Oraslehdon kartanon entisen omistajan kanssa.

Vanban paroonin eläessä oli omistaja riitaantunut maansa rajasta. Seurasi käräjän käynti, joka kesti vuosikausia ja päättyi luonnollisesti suuremman maanomistajan voitolla. Eikä vielä sillä hyvä. Toimitettiin uusi maanjako ja mittauksessa joutui melkein puoli Oraslehdon kartanon maista suuren sukutilan alle. Lisäksi oli sen omistaja käräjöidessään velkaantunut suuresti. Parooni, varakas mies, lunasti velat itselleen ja yhtenä kauniina päivänä oli kartanon omistaja pakoitettu lähtemään puille paljaille. Oraslehto liittyi yhtenä »siirtomaana» suureen sukutilaan ja parooni lähetti sille uuden hoitajan, uskollisen hra Redig'in, jonka hoidossa kartano siitä päivin oli ollut.

Katkeralla mielellä muutti entinen omistaja tilaltaan, vaimonsa ja kahden poikansa kanssa, joista vanhin oli

vasta kahdeksan vuotias, erääseen torppaan. Sekin oli paroonin tiluksien ääressä, mutta toki kuuluva toiseen pitäjään.

Muuttaissaan oli Martti Martola, Oraslehdon entinen omistaja, vasta noin 30 vuotias. Hänen perheensä oli pieni, pariskunnalla oli vain kaksi poikaa. Mutta heille oli sallimus määrännyt useampia perillisiä, ja siihen aikaan kuin nuori parooni vei Arnoldin Oraslehtoon, oli Martin onni saada perheeseensä jo kymmenennen perillisen, tyttären. Tämä heidän ainoa tyttärensä syntyi juuri viisitoista vuotisena muuttopäivänä.

Vanha parooni oli jo useita vuosia maannut maan povessa, nuori oli saanut ohjat käsiinsä, mutta Martin viha ei ollut lauhtunut. Päinvastoin kiehui se polttavana hänen suonissaan myöskin nuorta paroonia kohtaan ja aina kun hän joko yksin tai poikineen joskus tapasi paroonin, kuului hänen huuliltaan vihan murina, ja kun hän toisinaan joutui vanhempain poikiensa kanssa puheisiin paroonista tai Oraslehdosta, lausui hän ankarasti, ettei hän, eikä poikansaakaan, saisi milloinkaan unohtaa sitä vääryyttä jonka tuo viekas aatelisherra oli heitä kohtaan tehnyt.

Tyttärensä ristiäisissä sai Martti ensikerran kuulla paroonin tuoneen kasvatin Oraslehtoon ja Redigin saaneen määräyksen hoitaa ja kasvattaa sitä parhaansa mukaisesti. Sala-äännet olivat jo myöskin tienneet kertoa pojan olevan jonkin köyhän naisen, sekä senkin, ettei parooni vallan syyttä vaatisi poikaa hyvin hoidettavaksi.

Tämä tieto lisäsi kiehua Martin suoniin. »Moisia salaisten irstailujen hedelmiä, saisi siis hänen talonsa kätkeä, elättää ja hoivata, oikean omistajan lapsineen saadessa tuskin jokapäiväistä leipääkään», tuumi hän vimmoissaan. Vihansa leimui kohti paroonia, eikä siitä jäänyt osattomaksi pieni viaton Arnoldikaan.

V.

Noin kuusitoista vuotta on kulunut siitä, kun Oraslehdon hoitaja, herra Redig sai itsellensä kasvatin. Vanhus elää vieläkin, vaikka tukkansa on hopeoitunut ja vuodet selkensä kangistanut. Vaimo on yhtä pitkälle ennättänyt miehensä kanssa kaikissa suhteissa. Elämä on ollut heille yksivakaista, joskin puutteetonta. Mutta kun kumpikin on ennättänyt seitsemänkymmentä sivuuttamaan tuntuisi tuo sama elämä heille synkältä ja vastenmieliseltä, ellei olisi olemassa yhtä joka heitä ilahduttaa.

Se oli nuori Arnold.

Vanhempain hellyydellä, olivat he molemmat, siitä hetkestä kun hän Oraslehtoon saapui, häntä hoitaneet; hänestä yksin löytäneet huvia ja tyydytystä. Ylpeillen katsoivat vanhukset taaksepäin elettyyn aikaan, luoden samalla voittoriemuksen katseen nuoreen solakkaan ylioppilaaseen, joka heleän valkoinen lakki päässä, innon tuli silmissä ja lapsen kiittöllisellä rakkaudella tervehti heitä portailla, palatessaan kotia onnellisesti ylioppilastutkinnon suoritettuaan.

Arnold oli nyt yhdenkolmatta vuotias ja niin iloinen ja huoleton kuin saattaa olla vain nuori ylioppilas, jonka vastaisuus näyttää taatulta. Lapsuutensa aikaisempia vaiheita hän tuskin hämärästikään enää muisti. Hän ei kysellyt itseltään eikä keltään, mistä tuo kaikki hyvyys häntä kohtaan tuli, miksi kasvatustalonsa pitivät häntä kun omaa lastaan, miksi hänelle paroonin luona oli huone, palvelija ja mukavuutta, jollaista vaan harva koululainen, joka on toisien hoidossa, saa osakseen. Huolettomana nautti hän vaan kaikki hyväkseen ja kun ei edes kukaan ollut milloinkaan huomauttanut hänelle sanallakaan vanhemmistaan tai sukuperästään, ei hän niistä itsekään enempää tiedustellut, kantoi vaan rehellisesti nimeä: Arnold Redig, jonka kasvatustalonsa hänelle heti luoksensa otettua antoi.

Sukuperänsä, lapsuutensa, äitinsä ja isänsä, olivat siis verhonpeitossa ja sitä verhoa ei kukaan olisi uskonut ke-

nenkään koskaan poistavan. Kaikkein vähemmän Arnold itse olisi sitä uneksinut.

Se ystävyys, jota parooni aina osoitti Arnoldille, ei myöskään milloinkaan saattanut häntä ajattelemaan pitemmälle, eikä mitenkään niin pitkälle, että hänen ja paroonin välillä löytyisi jotain lähempää sidettä, joka heitä toisiinsa yhdisti. Aina uudistuvat raha-lahjat, hienot pukimet, ratsuhevoset ja kaikenmoiset ylellisyystarpeet, olivat hänestä vaan jonkinmoisia lahjoja kasvatusisänsä ystävältä ja kun niitä oli tottunut aina saamaan, tuli niiden merkitys jokapäiväiseksi ja huomaamattomaksi. Näin kului aika, Arnold sivuutti yksikolmatta, suoritti ylioppilastutkinnon ja palasi Oraslehdon vanhuksien luo iloisena ja onnellisena.

Muutamana päivänä palaamisestaan, muistui Arnoldin mieleen vanha lemmitty pyssynsä ja metsä. Siellä oli hän monta hetkeä viettänyt uskollisen Tommi-koiransa parissa, ja moni jänö oli viimeisen juoksunsa päättänyt näiden ystävyksien lähelle saavuttua.

Metsä muistutti taaskin niin valtaavasti häntä, että pienen ajan kuluttua sai pyssy ja Tommi luvan jättää Oraslehdon taaksensa ja kulkea humisevan metsän siimeksessä isäntänsä seurassa, pyssy isäntänsä olkapäällä ja Tommi juosten, kieli pitkällä, lähellä metsikössä.

Metsien Haltijatar osottautui tänään kuitenkin peruuttaneen entisen suosionsa. Pyssy sai rauhallisesti pysyä paikoillaan, Tommi juosta hölkötti toimettona ja itse metsästäjä kuljeksi välinpitämättömänä metsiä ristin rastiin, tarkempaa määrää askeltensa suhteen panematta.

Huomaamattaan oli hän joutunut kulkemaan rajan poikki ja oli aivan tuntemattomilla seuduilla, kun huomasi erehtyneensä metsässä. Kun samalla oli mahdollista eksyäkin, päätti hän, kuullessaan kaukana karjankellon kalkatusta, kulkea eteenpäin, sieltä jos mahdollista löytää ihmisasuntoa ja sen kautta jonkin oiko-tien takaisin Oraslehtoon. Tällä ajatuksella lähti hän astumaan eteenpäin, mutta tuskin oli hän päässyt sataa askelta lähemmään kun jo kuuli Tommin ankaraa haukuntaa ja

samalla ihmisäänen huutavan jotain kovalla hätäisellä äänellä.

Siepaten pyssyn käteensä, jotta oli helpompi juosta tiheässä metsikössä, kiiruhti Arnold kohti ääntä, sillä hänen aavistuksensa sanoi että Tommi oli alkanut hätyyttää karjaa ja että paimen koetti sitä äänellään pelättää.

Päästyänsä tiheiköstä ulos, näkikin hän ruohikossa karjalauman syöväen rauhallisna, mutta taampana useita lampaita kiirehtivän edellä ja Tommi tuiskuna perässä. Paimen, muuan tyttönen, juoksi myöskin seiväs koholla huutaen, saamatta kuitenkaan koiraa tottelemaan ja tuho näkyi kohta saavuttavan jonkun lampaista.

Arnold ei tietänyt mitään keinoa. Koira ja lampaat olivat siksi etäällä että hänen oli mahdotointa äänellään saada Tommia tottelemaan, hän siis vaan juoksi pitkin ruohistoa sen minkä jalkansa myöntivät, mutta valitettavan myöhään ennätti hän perille.

Kiihoittunut koira, jota kotioloissa tavallisesti pidettiin kahleissa, saavutti kuitenkin helposti lampaat, ja repäisten yhtä niskasta heitti sen maahan, raadellen sitä vimmatusti.

Samalla aikaa saapui paimen ja Arnold perille. Tommi sai heti isännältään palkkioksi sivalluksen pyssyn perästä, paimen taas puolestaan heitti aseensa maahan ja polvistui verisen lampaan ääreen tarkastamaan sen onnetonta tilaa.

Arnold havaitsi kuitenkin heti, että lampaan saamat vammat olivat siksi suuret, että sen pitempi eläminen vaan kiduttaisi eläinkurjaa, josta syystä hän ystävällisesti pyysi tyttöä väistämään, tähdäten samalla pyssyllään lamasta otsaan.

— Minun lampaani, minun Killini, lausui tyttö sääli-väisenä lampaansa kohtaloa.

— Tommi on niin säälimätön, vastasi Arnold, luomatta parempaa huomiota paimeneen. — Sen tuskat täytyy nyt lopettaa.

Pyssy pamahti ja lammas oikasi raajansa hengettömänä.

Tuskin oli savu hälvennyt pamauksesta, kun metsästä ryntäsi kolme miestä, yksi vanhempi ja kaksi nuorempaa, esiin ja kysymättä, saavuttuaan luokse, näkivät mitä oli tapahtunut.

Syntyi aluksi hetkisen hiljaisuus. Miehet silmäilivät vuoroin lammasta maassa, vuoroin koiraa ja sen isäntää. Lopuksi lausui vanhin miehistä katkeralla nuhtelevalla äänellä:

— Kuinka se on mahdollista, että herra käy koirineen metsästelemässä täällä minun haassani, ja antaa repiä lampaani?

— Anteeksi — vastasi Arnold kohteliaasti mutta arvokkaana. Olin metsästävässä ja erehdyksessä jouduin vieraalle alueelle. Koirani yllätti lampaat, enkä parhaalla tahdolla voinut tapaturmaa auttaa. Sovitaan asiasta, minä suoritan vahingon.

— Se on oikeus ja kohtuus! Teidän tulee ehdottomasti suorittaa lampaan hinta. Vanha mies silmäili nuorta miestä harmistuneena, mutta kuitenkin säilyttäen mielenmalttinsa.

— Paljonko määräätte lampaasta?

— Minä en ole mikään kiskuri ja riittänee siitä kymmenen markkaa. Tuossa on sen oikea omistaja, sanokoon se kuitenkin mielipiteensä. Mies osoitti kädellään tyttöä joka kasvot maahan luotuna ei vastannut mitään.

— Sano, Orasta, lampaasi hinta, kehoitti toinen miehistä. Mutta Orasta vaikenä.

— Minä annan siitä kaksikymmentä, lausui Arnold ystävällisesti. Samalla pisti hän kätensä taskuunsa aikoen ottaa sieltä lompakkonsa. Silloin muisti hän harmikseen, että lompakkonsa oli jäänyt kotia. Siitä kuitenkaan enempää välittämättä, otti hän taskukirjan, repäsi siitä lehden ja virkkoi tyynesti:

— Rahaa minulla ei ole mukana, mutta uskottanee velkakirjaa. Lunastan sen vielä vaikka tänäpäivänä.

— Aina velkakirjaakin uskotaan, kun vaan saa tietää velkakirjan antajan maksukyvyystä, vastasi vanha mies vakaana.

— Redig, on nimeni. Oraslehdossa kotini ja . . .

— Redig! kirkasi mies ja astui hämmästyneenä pari askelta takaisin. Nuoret miehet silmäilivät uhmaillen Arnoldia.

— Oikein! Kenties olen nimestä tunnettu ja hyväksytte siis velkakirjan.

Syntyi hetken hiljaisuus. Arnold otti välittämättömänä lyijykynään, aikoen kirjoittaa velkakirjan; Martti — sillä hän se oli — ei alussa taas tahtonut saada sanaa suustaan. Mutta nähtyään että Arnold aikoi kirjoittaa velkakirjaa, hän syöksyi hirmuisella vihalla, nyrkki koholla, Arnoldin eteen ja sähisi, kiukusta kalvokkaana:

— Pysähdä! kirotun äpärä, kirjoituksesi! Sinultako, viholliseltaniko, huolisin velkakirjaa?... Haa, kerta olet sinäkin velasta, nylkijäni äpärä, kourissani!

— Mitä?... Kuinka uskallatte?...

Arnold astu enempi kummissaan kun pelosta pari askelta taaksepäin, asettuen samalla ryhdikkään asentoon, pidellen tukevasti pyssynsä piipusta ja katsoi rohkeasti vastustajaansa silmiin.

Raivostunut Martti läheni, silmissä vihan liekki, vielä lähemmälle.

— Kuinkako uskallan? karjui hän. Miksi en uskalla minä sinua, taloni syöjää, lampaani raatelijaa, sanoa mikä olet. Sinä olet tuhannesti kirottu paroonin äpärä!... Sinun suonissasi virtaa tuota kirottua verta, ja vielä uskallat, roisto, astua minun nälällä omistetulle maa-alalleni. Heittiö, maksa lammas, taikka...

Martti tempasi tytön äsken pudottaman kangen käteensä ja hyökkäsi, ase kohona, kohti Arnoldia, joka puheen aikana hölmistyneenä oli vielä etääntynyt. Samalla silmänräpäyksellä pysähtyi hän kuitenkin; tulinen vihan puuska leimahti hänenkin rinnassaan ja salaman nopeudella sävähti pyssyn tukki ilmassa.

— Hävytön!... Tulkaa jos haluttaa!

— Lammas!... Konna!

Martti ei nähnyt mitään. Hänen kauvan kytketty vihansa pääsi nyt valloille ja hurjassa raivossa, sivaltaen kangellaan, hyökkäsi hän eteenpäin.

Arnold, nähtyään todella vaaran, vetäytyi askeleen

syryään joten isku tuli väistetyksi. Mutta hänenkin vihansa oli nyt valloillaan ja hän aikoi sivaltaa Marttia pyssyysnä perällä, kun samalla häneen takaapäin tartuttiin lujasti kiinni, pyssy väännettiin kädestä ja yhdellä heitolla makasi hän maassa saaden kovan jymäyksen selkäänsä puunkannosta kaatuissaan. Hän ei ollut huomannut nuoria miehiä varoa ja nämä joutuivat isänsä avuksi juuri sillä hetkellä kun Arnoldin pyssyn-tukki olisi ehdottomasti tervehtinyt Martin päätä tai kylkeä.

Huolimatta loukkaantumisesta, aikoi Arnold syöksyä kuitenkin heti pystyyn, mutta sen teki tyhjäksi raivostunut Martti, ryntäen kiinni hänen kaulaansa, heittäen itsensä samalla Arnoldin päälle ähkien:

— Konna! Äpärä...

— Isä... Jumalan nimessä, hellittäkää, kuului samalla heleä naisen ääni ja Orasta tarttui isänsä käsiin, koettaen niitä irroittaa.

— No, nouskoon nyt, mutta ei tästä askeletta ennenkun lammas on maksettu. Martti hellitti ja nousi puhaltuen ylös. Vihassaan huomasi hän menneensä liiankin pitkälle.

Arnold kohosi arvokkaasti perässä. Tosin oli hän loukkaantunut sekä tunnossaan että ruumiinsa puolesta, mutta siitä huolimatta tuntui kohtaaminen hänestä hassunkuriselta ja päästyänsä ylös hän melkein nauraen sanoi työlle:

— Kiitos tyt... neiti. Te pelastitte minut varmasta selkäsaunasta.

— Aha! Sinä ilkut! Maksa lammas ja luiki maaltani! Sen saman on tehnyt sinun kirottu sukusi, ajaessaan minut omalta maaltani.

Martin ääni vapisi.

— Minä annan lupaamani velkakirjan...

— Rahat! kuuletko!

— Silloin astui Orasta suorana ja ujostelematta isänsä ja Arnoldin eteen. Hänen silmänsä säihkyivät, puna hehkui hänen kasvoillaan. Nyt vasta huomasi Arnold, että tämä paimenena oleva tyttö oli harvinaisen kaunis ja vartalonsa sorja. Ryhti todisti ylevästi että hänen sydä-

mensä ja sielunsa oli sopusoinnussa ulkonaisen kauneuden kanssa.

— Isä! — sanoi tyttö suloisella, mutta varmallalla äänellä. — Te äsken sanoitte, että lammas on minun ja annoitte minulle hinnasta määräysvallan. Vasta nyt olen saanut sen mietityksi.

Martti, joka sivumennen sanoen paljon piti tyttärestään, lauhtui hieman, katsoi aprikoiden tyttöä silmiin ja lausui lopulla:

— Niin. Lammas on sinun. Sinä saat määrätä siitä hinnan.

— Minä siis määrään. Kääntyen Arnoldiin, lausui hän painaen hehkuvat kasvonsa alas:

— Hyvä herra . . . lammas ei maksa mitään.

— Eikö mitään? huudahtivat yhdestä suusta isä ja pojat.

— Ei, ei mitään. Tyttö vetäytyi syrjään.

— Ja sinäkö luulet, että isäsi vihollinen vielä saa koirineen teurastaa lampaistani? Ajattele, Orasta!

— Olen jo ajatellut. Toivottavasti pitää isäkin puheensa hinnan määräämisestä.

Martti ei vastannut heti. Hänen sielussaan riehui viha ja halusta olisi hän tahtonut kostoa. Paha oli kuitenkin hänen tehdä vastoin omaa sanaansa ja siitä syystä hän melkein murtuneesti lausui:

— No, hyvä. Kun ei lammas maksa mitään, niin pyydän teidän heti paikalla jättämään tämän haan ja älkääkää milloinkaan koskettako jalallanne minun, kerjäläisen, omistamaa maatilkkua. Pois, joutuin!

— Kiitoksia hyvydestänne neiti, sanoi Arnold ystävällisesti Orastalle. — Mitä tulee maksuun, toivon sen voivani hyvittää.

Käännettyään ympäri ja otettuaan pyssynsä maasta, hän kohottaen hattuaan lausui ilman pienintäkään vihaa:

— Jääkää hyvästi, te, joka varmaan olette tämän jaloluontoisen neidon isä. Olen tosin varsin syyttä saanut osakseni kobtelua, jota lampaan murha yksin ei olisi kannattanut. Tämä kohta on kuitenkin vetänyt verhon silmistäni ja minä luulen siitä johtuvan itselleni jonkin kään-

teen, ennen aavistamattoman. Mitä tulee astumiseeni teidän maatilkulenne, toivon sen voivani ehkä ystävänä vielä joskus uudistaa. Hyvästi!

— Ei milloinkaan! kuului Martin ääni hänen peräsään, vaan se soi Arnoldin korvissa kuin olisi hän lausunut: sallimusta ei voi estää milloinkaan! . . .

Kummalliset tunteet riehuivat Arnoldin sielussa, hänen saavuttuaan omaan hiljaisaan asuntoonsa. »Äpärä», »talonni syöjä» ja »kirotun paroonin äpärä», kaikui nyt niin selvään hänen korvissaan. Siihen sekottui heleä naisääni, päättäväinen, mutta sointuisa. Silmissään näki hän kolme vihasta kuohuvaa miestä ja niiden rinnalla hennon suloisen tytön, melkein lapsen, jonka ylevä sulo kuitenkin voitti kostonhimoiset miehet, juuri kuin auringon nousu voittaa synkimmäkin syösyön.

»Olisiko se mahdollista?» kuiskasi ääni hänen povelansa. »Paroonin äpärä!» — minäkö?

Hän koetti muistella menneitä aikoja, vuosia takaisin.

»Ken on äitini?» kysyi hän tuskallisella kaihomielillä taas itseltään. Ei vastausta. Mutta hänen silmissään kuvaantui eräs kuva, se oli ihmeen kauniin naisen kuva, jonka hän joskus oli tavannut paroonin huoneen seinässä. Parooni piti paljon siitä kuvasta, oli sanonut kerta hänelle sen kuvan olevan eräältä vanhalta ystävältä, jonka hän, Arnoldikin, oli joskus lapsena tuntenut. Siitä kulki hänen silmänsä jonnekin kolkkoon köyhään huoneeseen, kalvakka nainen lepäsi kuihtuneena vuoteella, pieni nälkäinen kerjäläispoika istui vuoteen ääressä ja itkien valitti nälkänsä. Taas oli hän näkevinään samaisen ryyssyläisen kadulla, iljettävällä, likaisella ja sateesta lionneella kadulla koulupoikien tyrkkiessä, kaatuneen soppakannun, pelastavan herran ja taas tuon kalvakkaan naisen yskintää, verta, itkua ja . . .

— Jumalani! . . . Äitinikö kuollut puutteessa ja kurjuudessa? huusi hän ääneensä, huomaamatta oven aukeamista, josta vanha Redig parailaan astui sisään, säikähäten ankarasti kasvattinsa äkkiarvaamattomasta puheesta.

— Mi . . . mitä? sopersi vanhus käsittämättömänä.

Arnold huomasi tulijan. Hän tajusi puheensa tulleen kuulluksi ja kun uskoi vanhan kasvatus-isänsä varmaan tietävän asioista, jotka näihin asti olivat olleet häneltä salaperäisyyteen kätkeytyneinä, päätti hän, kävi miten tahansa, siitä tiedustaa.

— Ah! Tekö se olittekin hyvä, rakas isä . . . Niin, minä olen todella hyvin kummallisella mielenlaadulla . . . Oi, jos voisitte, jos tahtoisitte päästää minut siitä, olisin teille ikuisesti kiitollinen.

Arnold lankesi vanhuksen kaulaan, kätki päänsä hänen tuuheaan hopeanväriseen partaansa ja itki, itki kun pieni lapsi.

— No, mutta . . . Sinä, Arnold-rukka et mahda olla terve . . . Metsässä varmaan vilustuit ja sen vuoksi . . .

— Ei, ei! Minä olen varsin terve . . . Olisin oikein terve, vieläpä iloinenkin, kun tietäisin, kun selvenisi se, mikä painaa mieltäni . . .

Hän vaikeni, pyyhki kyyneleet silmistään ja pitäen molemmat kätensä vanhuksen kaulassa, katsoi häntä suoraan silmiin ja kysyi totisella, vakaalla äänellä, mutta painolla:

— Ketkä ovat vanhempani?

— Vanhempasi? . . . Vanhus peräytyi ehdottomasti. Mutta Arnold ei hellittänyt käsiänsä. Hyväillen, itkien, likistäen päänsä vanhuksen rintaan, hän rukoili, pyysi niin kauniisti, että vedet vierivät lopulta vanhuksenkin silmistä:

— Te tiedätte . . . Olette minua rakastanut . . . minä rakastan teitä . . . enempi kuin ketään . . . Sanokaa, Jumalan nimessä puhukaa . . . Älkää antako minun olla tässä hirveässä epätiedossa . . . Rakas, hyvä, paras isä, ketkä ovat vanhempani? Oi, sanokaa, kuiskatkaa se noilta totuuden ilmoittavilta huuliltanne . . . Ikuinen kiitollisuuteni seuraa teitä haudan tuolle puolelle.

Vanhus oli voitettu. Kuivattuaan kyyneleet silmistään, tarttui hän sanaakaan virkkamatta Arnoldin käteen ja kuletti hänet ikkunan luo, josta lavea näköala, ihanine järvineen, niittyineen ja laihoineen näyttäytyi laskeuvan

auringon valossa. Viitaten kädellään laajaa näköalaa virkoi vanhus värjäyvin äänin:

— Tuon kaiken, jonka tuossa silmäsi näkee, omistaa isäsi.

— Isäni?... Siis kuitenkin? Ja minä kun en siitä ole milloinkaan saanut tietoa.

— Nyt sen tiedät... Vanha Redig sen ilmaisi... Tähän asti on häntä uskollisena kunnioitettu, nyt hän koirankaan arvoinen ei enää ole... En voinut kuitenkaan olla ilmaisematta.

— Oi, isä! Tehän olette minun kasvattanut, vaivan tähteni nähnyt ja niin hellästi minua hoivannut... Ettehän olisi voinut vaijeta, vielä vähemmän valehdella pojalle. Minä jo tiesin sen, vaikka en uskonut.

— Tiesit? Mistä!

Muutamalla sanalla selvitti Arnold seikkailunsa metsässä. Lopetettuaan kysyi hän:

— Isäni on siis teitä kieltänyt ilmoittamasta sitä minulle?

— Hän uskoi salaisuuden minulle ja käski sen pitää ikuisesti omana tietonani.

— Ah, nyt käsität... Olen hänen leikkittelynsä tuulos... Löytö- tai kasvatustyttö, joka armosta on saanut omistaa ne hyvyydet, joita kipeä omatuntonsa on pakottanut hänet jakamaan. Suonissani virtaa hänen jalosukuista vertaan, vaan sen hän, häpeää välttääkseen, on pakkoitettu salaamaan... Olen kerjäläinen, mutta samalla todellinen vaakunan perillinen... Kunnia ja arvo syrjäyttää rakkauden, olipa kysymyksessä vaikka ainoan lapsen rakkaus... Mutta äitini? Ken oli äitini?

— Mitä minä tiedän hänestä, oli äitisi jokin köyhä tyttö. Sukunimi lie ollut Athelén ja ristimänimi Julia. Paroonin käskystä otin minä sinut omalle nimelleni.

— Niin. Minä muistan, aivan kuin kaukaisen unen, erään kuihtuneen naisen ja kerjäläispienokaisen... Tuo nainen oli äitini ja kerjäläistyttö olin minä... Äitini kuoli kurjuuteen, mutta pojan pelasti hänen suuriarvoisen ja mahtavan rikkaan isänsä... Omatuntonsa ei sallinut hänen antaa lapsensa kuolla ja menehtyä kurjuuteen...

Hän on ollut jalo minua kohtaan, mutta hänen tyylyt-
tänsä äitiäni kohtaan ei se voi korjata.

— Arnold, Arnold! Älä vaivaa mieltäsi. Joutuu
ehkä aika, jolloin isäsi huomaa erehdyksensä ja silloin ...

— Silloin hän ryysyläisen vaakunani vaihtaa paroonin
kallisarvoiseen vaakunaan. Hahhahah! Todellakin har-
vinainen sattuma... Luulisitteko, rakas isä, minua niin
turhamaiseksi, että, oltuani ikäni kaiken eroitettuna isäni
todellisesta lapsen arvosta, olisin valmis tuon loiston omis-
tamaan, kun hän sen armostaan suvaitsee antaa. En,
ikinä! Onneksi on minussa tahdon lujuuutta, käsivarsissani
voimaa ja vielä kärsineen, loukatun naisen ja jalon aate-
lisherran verta suonissani. Minä halveksin tuonlaisia ar-
monantajia, olipa se vaikka oman isäni armopala. Ryy-
syläis-vaakunaani, ei minulta kukaan riistä. Se on sydä-
messäni ja on yhtä puhdas, puhtaampi kuin usean kultai-
nen, mutta loassa tahrattu aateliskilpi.

Redig palasi omaan huoneseensa, mutta kauvan aikaa
seisoi Arnold vielä ikkunassaan, katsellen ihanaa näköalaa
kesäyön valossa. Hänen sielunsa oli taaskin tyyne, ja
tyytyväisenä laski hän vuoteelleen, jossa hän pian, unen
herttaisessa hyväilyssä oli olevinaan kauniilla ruohistolla,
vieressään suloinen Orasta-paimen, joka ruohoista, orvo-
keista, sinikukista ja apilaista sitoi somaa seppeltä ja vieh-
keästi hymyillen laski sen »oman Arnoldinsa» kaulalle.

VI.

Kun Orasta illalla palasi kotiin karjoinensa ja tapasi
veljensä, sai hän heiltä nuhteita, kun oli niin helpolla
laskenut sen, jonka heidän mielestään olisi pitänyt saada
kärsiä entisten tapausten johdosta. Orasta ei vastustanut
sanallakaan. Itsekseen hän vaan ajatteli: »Tekoni oli
oikein. Tuo nuori herra ei ole syyllinen kotini häviöön».

Mutta jotain erityistä tunsii hän nyt mielessään.

Nuoren miehen arvokas käytös, hänen rohkea esiintymisensä, sointuva puheensa ja uljas, miehekäs ryhtinsä, oli painunut Orastan mieleen ja hänestä tuntui kun ikävöisi hän jälleen näkemistä.

Aamulla vei Orasta karjaansa taaskin eiliselle paikalle. Ei sentähden, ettei haassa muuallakin olisi ollut karjalle syötävää, vaan sentähden että juuri se kohta hänestä tuntui nyt erityisesti viehättävän. Tuntonsa sanoi hänelle selvään, että hän siellä oli tavannut ensimmäisen sellaisen nuoren miehen, jonka paljas näkemä on kyliksi vetämään nuoren tytön kunnioituksen puoleensa.

Ajatuksiinsa vaipuneena soljui häneltä puolen päivää vallan huomaamatta ohitse. Aurinko osoitti päivällisaikaa, karja oli laskenut levolle ja kaunis paimen, syötyään tuohikontistaan jonkun suupalan, heittäysi nurmikolle, pensaan siimekseen mukavasti pitkälleen, seuraten silmillään taivaan sinilaella ohi rientäviä pilvenhattaroita, jotka niin vapaasti siellä liitelivät, aivan kuin houkutellen: tuleppa mukaan, täällä on niin vilpoista ja vapaata...

Metsän reunaan ilmestyi valkeaan ylioppilaslakkiin puettu nuori mies. Siellä hän seisahti ja katseli ruohistoon. Nähtyään sen toisella laidalla karjalauman, puheli hän itsekseen:

— Minä en erhettynyt. Karja on taas tänään täällä ja luullakseni myöskin niiden viehättävä paimen.

Arnold lähti astumaan eteenpäin. Hän oli tänään tullut velan maksoon ja täytyi siis saada tavata tyttö. Tuntonsa sanoi myöskin vallan selvään, että tuo velan makso oli mainio sattuma, koska sen kautta kävi helpoksi saada puhella suloisen saamamiehensä kanssa.

Mitään aavistamatta, saapui hän pensasten luo, jossa Orasta, kädet ristissä pään takana nukkui rauhallista unta, niin vapaana kun konsaan omalla vuoteellaan.

Arnold pysähtyi äkisti. Tämä näky oli hänestä hurmaava.

Tyttö oli vaatetettu löysään vilpoiseen kesäpukuun. Huivinsa oli valunut kaulalle, kastanjan väriset kutrinsa lepäsivät vapaina ruohistossa, avara maalais-röijynsä oli auki joten tasaisesti hengittäessä lainehtiva povi lumival-

koisen paidan yläpuolelta pisti näkyviin. Paljaissa jaloissaan oli sievät tuohi-virsut, joista toinen nukkuessa kuitenkin oli pudonnut ja pieni täyteläinen jalka lepäsi niin tyytyväisen näköisenä ruohikossa.

Huumaantuneena seisoj Arnold hetken. Hän ei uskaltanut jäsentään liikuttaa pelosta että häiritseisi nukkujaa ja näkemänsä ihanaus katoaisi. Hampaittensa lomitse hän itsekseen nupisi:

— Mikä viehättävä kuva... Oi, jospa olisin nyt maalari, en milloinkaan löytäisi onnistuneempaa mallia... Mikä tyyni rauha, mikä vapauden nautinto... Oi, äiti!... Kuinka onnellinen olisit ollut korven tyttönä, jonne ei hekumoitsijan silmä olisi ylettynyt... Konna se, joka moisen sydämen rauhan saattaa särkeä...

Juuri sinä hetkenä vetäytyivät tytön purpurahuulet suloiseen hymyyn ja Arnold tunsu kuinka halusta hän olisi tahtonut hellän suudelman noille huulille painaltaa.

Samalla aukenivat tytön silmät, ne tapasivat Arnoldin ja heikko huudahdus pääsi hänen huuliltaan kun hän säikähtyneenä hypähti ylös.

Joskin hieman hämillään, rohkaisi Arnold itsensä, astui lähelle ja tarjoten kättään hän vilpittömällä äänellä lausui:

— Anteeksi... En tahtonut häiritä ja toivon että rauhoitutte. Minä tuln maksamaan velkani.

— Minä olin nukkunut ja...

— Juuri se minua huvitti katsoa. Te nukuitte todella rauhallisesti... Mutta istutaan. Tässä on varsin mukava paikka.

Arnold istui turvepenkereelle, vetäen Orastan rinnalleen. Ystävällinen puhelu rauhoitti tyttöä, hymyillen veitikkamaisesti kiinnittäessään auki olleet röijynsä napit ja pyyhkäisten valloillaan olevat kiharansa ohimoiltaan, hän virkoi:

— Te olette rohkea... Kielsihän isäni eilen...

— Minun astumasta hänen valtakuntansa alueelle. Kielsi tosin, mutta velkani tuln suorittamaan toki siinä missä se on tehty. Kieltämättä on kylkeni vielä eilisestä

hieman kipeä, mutta se ei kuitenkaan estä minua uusista seikkailuista.

— Minäpä jo eilen sanoin lampaani hinnan.

— Jota hintaa en puolestani hyväksy. Lupaamani hinnan siitä suoritan... Niin... suorittaisin siitä kymmenkertaisesti, kun se oli teidän lampaanne.

— Killistäni pidin tosin paljon, mutta en käsitä miksi te siitä tahtoisitte maksaa niin paljon. Eihän se ollut kuin lammas vaan.

— Mutta se oli teidän, Orastan, lammas... Mutta sanokaapas, miksi isänne oli niin suutuksissaan minulle?

Orasta kertoi mitä hän tiesi Oraslehdosta, paroonin ja isänsä välisistä rettelöistä ja lopetti puheensa seuraavasti:

— Kun hän kuuli nimenne ja tiesi että te olette sen talon isäntä, päätti hän kostaa kärsimyksensä.

Arnold oli seurannut tarkkaavasti kertomusta. Sen loputtua hän sanoi synkästi:

— Isällenne on tehty vääryyttä. Mutta syytön olen siihen minä. En omista sitä, enkä yhtään taloa. Olen vaan köyhä kasvatti, en muuta. Lupaam kuitenkin tehdä parhaani tuon vihan poistamiseksi.

— Mutta tähän olette paroonin poika. Isä on niin sanonut.

Sana »äpä» ei ollut selvillä vielä yksinkertaisen Orastan käsityksessä. Isä oli sanonut nuoren miehen paroonin pojaaksi, siinä kaikki.

— Minulla ei ole mitään oikeutta omistaa itseäni hänen pojakseen. Sen vastaisuudessa ehkä tulette käsitämään.

Pitkän ajan keskustelivat he yhdessä, toisinaan lastien leikkiäkin ja Orasta tunsu pian itsensä varsin rohkeaksi viettämään yhdessäoloa nuoren herran kanssa karjaa paimentaessa.

Vasta illan tullessa huomasi Arnold ajan olevan poistua, hän kaivoi esille setelin, painoi sen Orastan käteen ja virkoi hilpeästi pitäen tytön kättä omassaan:

— Tuossa velkani, lampaan hinta. Hän pysähtyi hetkeksi, mutta jatkoi heti levollisesti:

— Niin, todella lampaan hintaa... Jospa tietäisitte, kuinka kalliin hinnan maksaisin tuon lampaan omistajatarestä itsestä.

Tuo oli lausuttu niin kummallisella äänellä, niin su-loisesti sointuvalla äänellä, mutta myöskin mitä painavammin, että Orasta, vaikkei sitä täydellisesti käsittänytkään, puoleksi säikähtyneenä aikoi temmata kätensä ja juosta pakoon. Arnold ei hellittänyt. Hän jatkoi:

— Sallimus johti eilen tänne tieni. Täällä näin su-loisen Orasta-paimenen ja hän tuskin tiennee, kuinka paljon tuosta näkemisestääni olen hänestä ruvennut pitämään... Vastatkaapas minulle, Orasta: voisitteko yhtään pitää lam-paanne surmaajasta?

Nyt käsitti Orasta mistä oli kysymys. Hänen sie-lunsa leimusi ilmiliekissä, hän tunsii veren syöksyvän kas-voilleen ja vaieten painoi hän kasvonsa maahan ikäänkuin peläten niiden jotain ilmaisevan.

Arnold jatkoi:

— Voisinko käsittää väärin. Sydämeni ilmoittaa kuitenkin, että Orasta minua käsittää, että hän kantaa tunteita yhtyneitä minun tunteisiini... Vastaa minulle, Orasta?

Arnold jaski hiljaa toisen kätensä tytön vyötäisille, vetäen häntä hellästi luokseen. Kuiskaten hänen kor-vaansa lisäsi Arnold:

— Orasta, armas! Kuinka paljon pidän sinusta. Sano vaan sana: pidätkö Arnoldista? ja minä olen tyyty-väinen.

Hiljaa kuului silloin vastaus. Se tuli sydäimestä, oli arka mutta armas. Ja kun se sydäimestä oli lähtenyt, se toiseenkin sydämeen sattui.

Muutamaan hetkeen ei kumpikaan virkannut mitään. Orasta oli suljettu Arnoldin syliin, hänen kätensä oli kie-dottu isänsä vihollisen kaulaan, heidän huulensa kosket-tivat toisiaan ja metsän humina kuletti kuulumattomat kuiskaukset kauvas rakkauden jumalattarien kuuluviin.

Redigin ja hänen vaimonsa kummaksi muuttui Arnoldin käytös ja mielenlaatu äkisti, edelläkerrotun tapauksen jälestä.

Ennen hän huvitteli vanhuuksia leikillisyyksillään, nyt oli hän vakava ja ajattelevainen, huolettomuutensa oli kadonnut ja hänestä tuli hiljainen, totinen nuorimies. Hän oleskeli mieluummin yksin ja viipyi usein päiväkauden metsässä, ilman pyssyä ja koiraa ja kun palasi takasin, söi hän illallisensa tuskin virkoen sanaakaan ja meni kii-reesti omaan huoneeseensa.

Paroonikin, joka tuon tuostakin pistäysi Oraslehdossa, huomasi pian tuon muutoksen. Visusti uteli hän tietoa siitä Redigiltä ja kun tämä ei tiennyt asiasta antaa mitään luotettavaa varmuutta, määräsi parooni hänen siitä ottamaan selvää sekä heti ilmoittamaan siitä hänelle.

Näin kului muutamia aikoja. Suvi teki jo loppuaan ja eräänä iltana kun Arnold tapansa mukaan palasi metsästä, päätti kunnan Redig ottaa asiasta selvyyttä. Illallisen perästä hän siis heti menikin Arnoldin huoneseen ja virkkoi ilman mitään pidempiä mutkia, haluavansa kerta kuulla syyn hänen muutokseensa. Ukon sana oli vakava, siinä oli totuutta, Arnold tiesi itsekin muutoksestaan ja kun se noin suoraan kysyttiin päätti hän myöskin antaa suoran vastauksen. Melkein huolettomasti hän siis vastasi, ukon suureksi kummaksi:

— Niin, nähkääs... Minä olen rakastunut!

— Rakastunut?

— Eli oikeimmin: olen kihloissa ja aion ottaa vaimon ihan ensi tilassa.

— Minä en käsitä... Kuinka se olisi mahdollista.

— Oi, isä! Se käy varsin helposti laatuun. Erkanen tästä talosta, etsin itselleni työtä jolla elätän itseni ja perheeni.

— Erkanet täältä?... Mahdotonta.

— Jo kyllicki olen paroonille kiitollisuuden velassa. En tahdo lisätä, sillä kenties kiitokseni loppuisivat kesken, ennenkuin velka tulisi suoraksi.

— Ja kuka on morsiamesi?

— Köyhä, yksinkertainen paimentyttö. Nimensä on

Orasta ja isänsä on joskus omistanut tämän talon, joka häneltä vietiin vääryydellä ikipäiviksi.

— Mitä? Martti Martalanko tytär? Mahdotonta.

Ukko oli säikähtyä kuoliaaksi.

— Hän on ihana tyttö. Orasta rakastaa minua, tärkein asia avioliittoon mennessä, ja samaa tunnen itsestäni. Isänsä kyllä on uhannut, saatuaan kuulla aikeistamme, ennen antaa tyttärensä vaikka mustilaiselle kuin minulle. Onneksi on kuitenkin nykyinen avioliittolaki väljempi kun entisaikoina ja minä en epäile voitostani.

— Sinäkö, herrasmies, suuren paroonin poika, torpparin tytön.

— Tuo kaikki on liikaa, rakas isä. Tiedätte itse, pitääkö isä minua poikanaan. Ja vaikka hän vielä pitäisikin, niin suostumustani Orastan kanssa en ikinä purkaa. Hyvää yötä, rakas isä.

Arnold heittäytyi levollisesti vuoteelleen, ukko kömpi omaan huoneeseensa, mutta vielä unessaankin höpisi hän harmistuneena: »Torpparin tyttö, yksinkertainen kollo. Mahdotointa». Paroonille päätti ilmaista asian ihan ensi tilassa.

Muuttuneet olivat asiat ja olosuhteet myöskin Martti Martolan torpassa, jälestä lammasjutun metsässä. Orasta tosin ilmaisi salaisuuden heti rakastetulle äidilleen, mutta se päätettiin pitää isältä salassa mahdollisimman kauvan. Tytär kävi edelleen karjaa paimentamassa ja jokapäiväisenä seuralaisenaan oli hänelle Arnold. Päivät soljuivat jou-tuin, he tunsivat itsensä onnelliseksi ja kun Orasta toisi-naan muisti heidän välillään olevasta syvänteestä, hän kun oli ainoastaan köyhä töllin tytär, poisti sen heti Arnoldin rehellinen katse ja hänen vakuuttava äänensä.

Eräänä sunnuntaipäivänä päätti Martti mennä Orastan tilalle ja päästää hänet vapauteen. Hän poistui kotoa ja kulki suoraa päätä hakaan. Suuri oli kuitenkin hänen hämmästyksensä kun näki, astuttuaan metsästä ruohistolle, pensaitten luona istuvan valkealakkisen herrasmiehen ja Orastan hänen sylissään. Hämmästykseltään ei hän tien-nyt mitä tuli tehdä. Mutta vielä suuremmaksi kävi hä-

nen silmänsä tuntiessaan tuon nuoren herran vihollisensa pojaksi.

Sillä hetkellä olisi Martti ollut valmis musertamaan pään Arnoldilta, mutta onneksi ei löytänyt mitään asetta. Hän tyytyi siis hyökkäämään suoraan Arnoldin rintoihin, ärjyen vihasta vimmastuneena:

— Sinä kirottu... Taloni on viety, vieläkö lapsenikin, roisto, tahdot murhata. Minä sinut katala tapan!

Arnold, joka huomasi ajoissa Martin tulon, ennätti kuitenkin nousemaan pystyyn, ja yhdellä nykäisyllä oli hän irti Martista tämän itse suistuessa maahan.

Ukon ylösnousemista käytti Arnold hyväkseen lausuen maltillisesti:

— Hyvä Martola. Heittäkää jo syytöksenne ja vihanne. Että talonne on teiltä ryöstetty ei suinkaan ole minun syyntä, ja jos voisin olisin valmis sen tänäpäivänä takaisin antamaan. Rakastan tyttärtänne, enkä sallisi että kukaan häntä loukkaisi.

— Sinä! sinäkö rakastat tyttärtäni? Kirottu rakkaus! sähisi Martti päästyänsä pystyyn, uudelleen kuitenkin hyökkäämättä käsiksi.

— Ihana rakkaus, kunnan Martola. Se on kahdenpuolista, ja ainoastaan sellainen liitto joka siitä solmitaan, kaunistaa avioliiton.

— Lopeta! Tyttärtäni, sen kuulכון hän itse ja sinä, en milloinkaan anna viholliselleni. Pois täältä, äläkä koskaan lähene. Minä sinua ja kirottua sukuasi vihaan hautaan asti. Pois silmistäni!

— Minä lähden. Sillä ei ole sentään sanottu että rakkaudestani Orastaan luopuisin. Hyvästi, Martti Martola! En epäile, ettei meistä vielä tule ystäviä, ehkä enempiäkin. Hyvästi Orasta! ja varjelkoot sinua taivaan vallat joutumasta sattuneiden koetuksien uhriksi.

— Hyvästi, Arnold! Kestän kaikki, lausui Orasta niin pelottomasti, että Martti vallan hölmistyi tyttärensä rohkeudelle.

Kun Arnold katosi metsään, lausui Martti Orastalle äänellä, josta sai päätätä, että hänkin puolestaan on luja päätöksessään:

— Pois kotiisi sinäkin! Tämä on viimeinen päivä kun vietit metsässä. Vannon antavani sinut ennen mustalaiselle akaksi kun tuolle kirotulle puolisoiksi. Pois!

Martti piti lupauksensa. Vielä samana iltana haki hän kylästä erään poikasen karjaa paimentamaan ja Orasta sai määräyksen olla liikkumatta ulkopuolella kotinsa rajoja.

Virran juoksua on kuitenkin helpompi tukkia kun estää kaksi yksimielistä toisiansa tapaamasta.

Martti kävi kotona olevien poikiensa keralla joka päivä työssä, vaimonsa taas oli nuorten puolella ja niin oli nuorten yhtyminen mahdollista. Arnold kävi vapaasti torpassa, yhdessä samoilivat he metsiä torpan läheistöllä eikä Martilla niistä kohtauksista ollut pienintäkään tietoa.

Päivää jälkeinpäin herra Redigin kohtausta Arnoldin kanssa, ilmoitti Arnold Orastalle että hän seuraavana päivänä illalla tulisi suoraan hänen isänsä luokse pyytämään hänen suostumustaan ja ellei hän suostuisi, täytyisi heidän toteuttaa ennen tehty päätöksensä, joka oli: Orasta poistuu kotoa, he yhtyvät pariskunnaksi ilman suostumusta.

Mikään ei näyttänyt Arnoldista mahdolltomalta. Paroonin lahjoittamia rahoja oli hänellä säästössä kaunis summa ja eräältä uskolliselta toveriltaan oli hän saanut lupauksen päästä rakenteilla olevalle rautatielle sievään toimeen, ilmoitettuaan hänelle miten asiansa olivat. Niin oli hän varma toimeentulostaan, vaikka jättäisi paroonin tilukset selkensä taakse. Orasta tosin epäili kotoaan poistumista, mutta Arnoldin rakkaus poisti pelon ja kun he erosivat lupasi Orasta seurata häntä vaikka maailman ääriin joskaan ei isä suostuisi heidän yhteenmenoonsa lupaustaan antamaan.

Ja tyytyväisinä erkanivat rakastavaiset toisistaan.

Seuraavana päivänä saapui parooni B. Oraslehtoon.

Redig oli tapansa mukaan häntä vastassa ja autti kohteliaasti toista jo myöskin vanhaksi käynnyttä ukkoa vaunuista.

Arnoldikin oli tänään kotosalla, — hän päätti valmistua illalliseen koetukseen morsiamensa kotona — ja vastasi kohteliaasti joskin kylmän puoleisesti paroonin

tervehdykseen. Tämä ei myöskään jäänyt paroonin huomiosta ja oikopäätä kutsui hän Redigin luoksensa kartanon vierassaliin, jonne saavuttua heti tiedusti, josko kasvatusisä olisi saanut tietoa Arnoldin mielen muutokseen.

— Kaikki, herra paroni, on jo selvillä.

— Ja syy?...

— On rakkaus!

— Mitä lempoa? Rakkaus?

— Valitettavasti niin on laita.

— Sepä saakeli... Rakkaus!

— Luullakseni on se auttamattomissa. Poika on vallan raivoissaan.

— Hm, hm!... Entä rakastettu?

— Kokonaisen torpparin tytär, herra paroni. Sen Martti Martolan, joka ennen omisti Oraslehdon.

— Pah! Perkele! Sen käräjäpukarin, joka muinoin antoi isälleni niin paljon huolta? Sepä perhanaa!

Paroonin viha tuntui nousevan. Hetkisen mietittyään, purskahti hän kuitenkin raikkaan nauruun ja virkoi leikkillisesti:

— Kuulkaapas, hyvä Redig! Minä uskon ettei tuosta rakkaudesta ole suurempaa vaaraa. Rakastella täällä maalaisoloissa moukan tyttöjä, ei ole synniksi luettava nuorelle ylioppilaalle... Käskekää Arnold puheilleni heti. Tahdon itse kuulla tunnustuksen hänen omasta suustaan.

Redig kumartui ja poistui. Muutaman minutin kulltua saapui Arnold vierashuoneeseen.

Paroni istui mukavasti lepotuolissaan huoneen perällä ja osoitti Arnoldille istuinta vierellään.

Koneentapaisesti noudatti Arnold kehoitusta.

— Olen kutsunut — aloitti paroni — sinua tänne keskustellakseni kanssasi asioista, joista mahdollisesti riippuu tulevaisuutesi.

Arnold kumarsi.

— Kuten tiedät — jatkoi paroni ystävällisesti — olen jo ikämies ja siitä syystä tarvitsen ehdottomasti apua. Virastossani kaipaam aina jo apulaista, jonka nuori, terävä äly voisi olla avuksi. Sitäpaitsä nämä maatalot vievät paljon huolta. Apulaisekseni olen ajatellut sinua

ja kun siitä varmaan tulevaisuutesi tulee vakavalle pohjalle, luulen ettet itsekään sitä vastusta. Lukuja voi silti jatkaa, siitä ei mitää haittaa. Mitä itse vastaat?

— Suuri kiitos huolenpidostanne, herra parooni!

— Niin. Sinä olet osoittanut järkevaksi nuorukaiseksi ja siksi olenkin valmis katsomaan parastasi.

— Minulla on syytä aina muistella hyväntekijänäni teitä, herra parooni!

— Muuten, kuten muistan, täytät sinä kohta kaksikolmatta ja joutuu heti aika katsoa toimelias puoliso. Vasta silloin vakaantuu käsitys ja elämä saa seisovan kohdan. Virkauralle pyrkiessä tulee se seikka ottaa erityiseen huomioon.

— Anteeksi, herra parooni, siitä asiasta suoraan puheen, olen jo pitänyt huolta.

— Mitä? Olisitko jo valinnut itsellesi puolison? Parooni näytti tietämättömältä.

— Olen! Aion ryhtyä siihen liittoon vielä tämän vuoden kuluessa.

— Todella rohkea päätös. Tähän asti et vielä ole voinut tietää mitään tulevaisuudesta; luvut kesken, y. m. Saanko olla utelias ja tiedustaa, ken on morsian?

— Nimensä on Orasta Martola, ja on hän erään torpparin tytär tästä läheltä.

Parooni näytti hämmästyneeltä.

— Mitä? Torpparin tytär... Talonpoikaistyttö.

— Oh, se ei tee mitään. Tulee huomata, että itsekin olen vaan kartanonhoitajan ottopoika, kasvatti ja kuten luulen löytölapsi. Mitä huonompi minua olisi torpparin rehellinen tytär?

Se lausuttiin kuivasti ja pisteliäästi.

— Äh! Sehän on pelkkää hullutusta. Sinä, toivorikas nuorimies, avioliittoon halvan torpparin tytön kanssa.

— Herra parooni, sallikaa minun kysyä jos rakkaus todella on hullutusta. Minusta sillä on paljoa syvempi merkitys.

— Minusta on hullutusta, että mies jolle tulevaisuus hymyilee onnea ryhtyy tuonlaisiin liittoihin. Järkeä myöskin tarvitaan avioliittoon mennessä.

— Se on vakaa päätökseni ja siitä en luovu, herra parooni!

— Entä tulevaisuus?

— Herra parooni vastikään esitteli.

— Pyydän huomauttaa, hyvä Arnold, ettei se tila ole torpparin tyttärelle.

Arnold nousi.

— Siis ei ole minulla muuta sanottavaa, kun kiittää tarjouksesta johon en tullut hyväksytyksi.

Hopeahapsinen parooni menetti mielenmalttinsa:

— Tämä on kerrassaan kiittämätöntä! Noinko palakitset myötätuntoisuuteni? Sanot päätöksesi järkähtämättömäksi. Mutta minä sanon, että se peruutetaan... Vai luuletko, ettei asioissasi ole kellään toisella sanan valtaa? Ei! Siitä ei tule mitään, niin totta kun elän. Ei!

Paroonin nyrkki sattui pöytään. Arnold seisoi vakavana ja kun myrsky taukosi lausui hän levollisesti:

— Herra parooni! Tosin olen ollut teidän ja talonne hoitajan armoilla. Olen saanut teiltä hyvän hoidon ja kasvatuksen. Siitä olen kiitollinen. Niin... Ehkä enempi kun tulisikaan. Mutta että minua, löytölasta, joku, olipa hän vaikka kasvattajani, alkaa eroittamaan siitä, joka on elämäni ainoa aatos, ihanin unelmani, niin siitä ei tule mitään! Minulle rakkauteni on korkeampi kun arvo ja kunnia, jonka usea vallassäätyläinen kernaasti unohtaa. Teillä, herra parooni, ei ole pienintäkään oikeutta avio- liittoni peruuttamiseen. Onko tämä kiittämättömyyttä en tiedä, se vaan on vakaa ajatukseni.

— Niinkö luulet? Ehkä minulla kuitenkin löytyy siihen oikeutta isommassa määrin kuin saatat uskoakaan. Mitä siihen sanot?

— Minulla ei ole enää mitään lisättävää.

— Sitä enempi on minulla... Onko kasvattajalla tai isällä mitään eroitusta?

— Minä en käsitä herra paroonin tarkoitusta.

— Isällä täytyy poikansa ylitse olla täysi valta, kasvattajalla ainakin sivullinen määräysvalta. No, niin. Minulla on molemmat. Mitä siihen vastaat?

— Mitä? Teillä, paroonillako, täysi valta isänä ja kasvattajana? Mikä tunnustus, herra parooni.

Parooni huomasi menneensä liikaa pitkälle. Sitä ei enää käynyt peruuttaminen. Hän siis enempi lauhtuneena jatkoi:

— Oli aika kuin tulin tuntemaan äitisi. Sen muistoja olet sinä. Otin äitisi kuoltua sinut hoitooni ja siitä asti olet saanut kantaa etuja joita parempia ei yksikään avioliitosta syntynyt lapsi ole saanut hyväkseen. Siinä koko selvitys.

Arnold väistyi muutaman askeleen ja katsoi omituisesti isäänsä.

— No, niin! Olet siis poikani ja minä toivon että osoitat isällesi lapsen rakkautta ja kuuliaisuutta.

Arnold väistyi vielä etäämmälle virkkamatta sanakaan.

— Sinä vetäydyt syrjään. Mitenkä minun tulee tämä käsittää?

Nyt tuli Arnoldin vuoro vastata. Selvään, joskin hieman vapisevalla äänellä hän puhui:

— Minäkin luulen muistavani tuon naisen, äitini. Hän oli, kuten niin moni muu, joutunut ylhäisien uhriksi. Näki nälkää, sillä nuo ylhäiset ovat liikaa korkealla huonompiaan ottamaan rinnalleen. Hän kuoli kurjuuteen ja poikansa pääsi isän armoihin, kuten juuri kuulin todistettavan. Löytölapsena hän hoidettiin parhaan mukaan, mutta halpuutensa ei sallinut häntä kantamaan isänsä nimeä. Nyt häneltä vaaditaan lapsen rakkautta. Mutta sitä hänen on mahdoton tuntea. Isä, joka lapselleen on vieras hyväntekijä, ei koskaan saa lapsenrakkautta omistaa. Hän on vieras ja kiitollinen kasvatti katsoo häneen vaan nöyrä pelontunne sydämessä.

— Arnold! Tämäkö sinulla on antaa isällesi!

— Oh, parooni, isäni! Nyt kun tahdotte riistä minulta rakastettuni, nyt ilmaisitte vasta olevanne isäni. Mutta äitini oli köyhä, rahvaan tyttö, pojallansa ei ole ollut tähän asti isää ja siis ei löydy mitään syytä joka voisi minut eroittaa Orasta-armaastani.

Parooni ei vastannut heti. Hän käveli ajatuksissaan

edestakaisin lattialla ja pysähtyi vihdoin Arnoldin eteen sekä virkkoi hiljaa mutta painavasti:

— Niinkö uskot? Ehkä kuitenkin isäsi aatelisvaakuna?

— Ei kuulu minulle, joskin oikeuden mukaisesti niin olisi laita. Ja sanon suoraan, jos vaikka se niin olisikin, en sittekään luopuisi päätöksestäni. Minä pidän arvossa oman vaakunani, sen sain äidiltäni ja on se niin puhdas ettei mikään paroonin kilpi voi sitä somentaa. Se on ryy-syläisen vaakuna, omantunnon puhtaus, eikä sitä rumenna edes torpparin siveä, ihana tytärkään. Sen vaakunan kanssa olemme niin jaloja kuin kukaan aatelismies tai neito saattaa olla. Siinä päätökseni.

Kumartaen poistui Arnold huoneesta. Paroonilla ei ollut mitään sitä vastaan, hän vaipui lepotuoliinsa eikä käsittänyt mitä tulisi tehdä. Suuri mies oli neuvotonna nuoren miehen sanojen johdosta.

Äkisti pisti hänen mieleensä eräs tuuma. Tarttuen pöydällä olevaan kelloon, soitti hän tulisesti. Palvelija astui huoneeseen.

— Hevoset joutuin valjaisiin ja kärkekää Redig tänne! komensi parooni.

— Heti, herra parooni.

Palvelija poistui ja heti saapui ukko Redig sisälle.

— Poika on riiviöissään, selitti parooni. Nyt on täytymys keksiä keinoja. Olen sen jo keksinyt. Ajamme suoraa päätä tuon Martolan torppaan ja vaadimme, että hänen täytyy kieltää nuorten avioliitto.

— Luulon ettemme onnistu. Hän vihaa teitä, herra parooni.

— Silloin koetamme käyttää rahaa, ellei sekään onnistu, tulee käyttää pakkokeinoja.

Palvelija tuli ilmoittamaan että hevoset olivat valjaissa.

Parooni Redigin seurassa astui vaunuihin, jotka vierivät nopeasti Oraslehdon pihalta.

— Kylää kohti. Ensimmäinen sivutie oikealle ennen kylää, komensi Redig kuskille.

VII.

Päätettyään päivän työn metsässä, palasi Martti poiknensa ajoissa kotiin. Aamulla olivat menneet jo päivän sarastaessa ja siitä syystä katsoivat olevansa oikeutettuja hieman aikasemmin illalla lopettamaan.

Illallinen kannettiin pöytään. Orasta, vaikkakin levoton tietäissään Arnoldin vielä samana iltana saapuvan tekemään ratkaisevan askeleen, kyseli kuulumisia metsästä, koettaen olla niin hilpeänä ja isälle niin mieleisenä kuin mahdollista. Martti olikin oikein hyvällä tuulella, kertoi jäniksestä joka oli ollut vähällä juosta hänen syliinsä y. m.

Silloin kuului huoneiden takaa rattaiden kolinaa ja samalla töytää parivaljakot torpan pihalle.

Pala takertui Martin kurkkuun. Vaunut tunsu hän heti parooni B:n omiksi.

Parooni ja Redig nousivat vaunuista ja astuivat hämästyneen torpan väen vetäytyessä sivuun, vähääkään kursastelematta sisään.

Martti seiso i keskellä tuvan lattiaa osaamatta ajatella mitään. Vihansakin oli hän tällä hetkellä unohtanut, niin tavattomalta tuntui hänestä herrojen vierailu.

Ystävällinen parooni toivotti kohteliaasti hyvää iltaa, Redig luonnollisesti seurasi esimerkkiä.

— Minulla olisi — aloitti parooni — puhuttavaa teille, Martti Martola. Ehkä voisimme tuolla kamarissa vapaammin keskustella.

Viipyi hetki ennen kuin Martti löysi vastausta. Sillä aikaa ennätti parooni silmäillä ympärillensä ja kohtasi hänen silmänsä säikähtyneen Orastan seisomassa uunin lähellä.

»Tyttö on todellakin kaunis», tuumi parooni nais-tuntijana itsekseen.

Martti oli tällävälin saanut puhelahjansa: viha rai-vosi hänen suonissaan ja hän vastasi äänellä joka heti ilmaisi että leikki oli kaukana:

— Tämä huone on minun vierassalini. Nämä ihmiset

ovat perheeni jäseniä ja niin salaisia en halua kuunnella ettei niistä perheeni saisi tietää.

— Kernaasti minun puolestani... Asia koskee tyttärtänne ja nuorta ylioppilas Redig'iä joita te isänä ja minä sekä hra Redig pojan kasvattajina olemme velvolliset huolehtimaan.

— Tytärtäni ja ylioppilas Redig'iä?

— Arvattavasti tiedätte varsin hyvin heidän keskinäiset suhteensa. Tyttärellenne se ei ennusta hyvää, varsinkin kun poika vielä nauttii kasvattajainsa hoivaa.

— Josko minä tiedän?... Se tahtoo sanoa: jos minä muka olen samassa juonessa avustamassa tytärtäni herra paroonin äpäpäpojan kainaloiseksi... Niin totta kun olenkin vaan kerjäläiseksi ryöstetty vaivainen rinnallanne, rohkenen kuitenkin sanoa: hävetkää!

Parooni puri huuliaan.

— Huomatkaa, Martola, kenen kanssa puhutte. Muutoin voin vakuuttaa, että huolimatta kaikesta menneisyydestä kunnioitan teitä ja soisin siis, että tyttäreenne suhteet mainitun pojan kanssa ensi tilassa lopetatte. Sitä vaatisi oma etunnekin.

Paroonin lausueessa viimeisiä sanoja temmastiin ovi auki ja Arnold astui pelottomana sisään. Hämmästys valtasi kaikki.

— Arnold! huudahti Orasta ja syöksyi suoraa hänen rinnoilleen.

— Saavuinpä otolliseen aikaan, lausui Arnold tavallisella tyyneydellään. — Otolliseen aikaan sentähden että täällä on toisiakin vieraita.

Taluttaen vyötäröisiltä Orastaa, astui Arnold suoraan Martin eteen ja osoittaen vierellään olevaa pelosta vapisevaa tyttöä, lausui hän syvällä äänellä:

— Isä Martti! Tässä on tyttäreenne. En tahdo häntä ryöstää teiltä, sillä tiedän että rakastatte lastanne vanhemman rakkaudella. Kysyn siis, näiden kaikkien läsnäollessa, josko suostutte antamaan hänet minun rakkaaksi puolisokseni?

Vihan tuli leimahti Martin silmissä. Hän oli juuri antamassa vastauksensa joka olisi epäilemättä ollut kaikkea

muuta kuin myöntävä, mutta parooni ennätti ennen häntä ja sai aikaan Martille viivytyksen.

— Siinä nyt kuulette ja näette itse. Mutta huomataksaa mitä sanon: Tuon nuoren miehen isänä kiellän minä sellaisen avioliiton!

— Ja minä — vastasi Arnold — hylkään senlaisen lapsen arvon, jonka joku saattaa toiselle parinkymmenen vuoden kuluttua antaa. Minä en ole tuntenut isääni, olen ottopoika tälle kunnan Redig-vanhukselle ja jos te, parooni, tahdotte omistaa minut pojaksenne, on se teidän vallassanne. Omatuntoni sanoo kuitenkin, ettei minulla enää milloinkaan ole oikeaa isää... Vastatkaa kysymykseeni, Martti-isä!

Kosto oli valmis Martilla. Sen tahtoi hän tällä hetkellä heittää paroonin silmille. Hän lausui:

— Niinkuin kuulin, omisti tämä suuri parooni, teidät, nuorimies, vastikään pojakseen. Häneä paroonillinen korkea arvonsa, ei sallisi, että hänen poikansa, olipa se vaikka salaisestikin, yhtyisi talonpojan ja vielä päälliseksi köyhän torpparin tyttäreeseen. Mutta juuri tämän paroonin ja hänen isänsä ansio on se, että entisestä oraslehdon kartanon isännästä on tullut köyhä torppari. Ja kun minä todellisuudessa olen sen kartanon oikea omistaja, ei liene suuresti säädystä poikkeamista jos paroonin salainen poika nai tyttäreni. Minä myönnyn avioliittoonne.

— Isä! Oi isä! huudahti Orasta syöksyen isänsä kaulaan.

— Tämä on hävytöntä! huusi parooni. — Sen, niin totta kun elän, minä koston! En penniäkään myönnä perintöä sinulle, Arnold! Ja sinulle, Martti Martola, löytyy kyllä kosto hävyttömyydestäsi. Haa! Tämän torppasi liitän talooni vieläkin ja sinä jäät puille paljaille. Ehkä käsität, kenen kädessä riippuu sinunlaistesi menestys.

— Se riippuu omista ja poikieni käten töistä. Torppani on toisessa pitäjässä ja eilen lunastin kauppakirjat siitä talosta jonka maalla torppani sijaitsee ja minkä isäntänä on tästä lähtien vanhin poikani. Kostonne ei siis enää ylety, korkea herra parooni.

Martti hymyili voitonriemulla.

— Ja minun parhain perintöni on tässä, lausui Arnold vetäen Orastan rinnoilleen.

Muutaman minutin kuluttua olivat paroonin parivaljakot lähteneet töllin pihalta, kulettaen arvoisan omistajansa ja herra Redigin takaisin Oraslehdon kartanoa kohti.

Noin puolitoista vuotta edellä kerrotusta tapauksesta Martti Martolan torpassa, oli erään uuden yksityisradan jokaisella asemalla hyörinää. Rata avattiin tänään liikenteelle, juhlahuna korkeine herroineen saapuu Helsingistä ja se suuremman huolen antoi asemien miehistölle.

Määrätty hetki alkoi lähenemään. K:n aseman miehistö ja päällystö seisoivat valmiina uusissa univormuissaan asemasillalla junaa vastassa.

Yleisöäkin oli kokoontunut melkoinen joukko juhlahunaa katsomaan ja kuului siinä puhetta jos toistakin vartoilevan yleisön huuilta. Mikä oli tietävinään junassa saapuvan erään korkean arvoisen ruhtinaankin, toinen taas, kaikki senaattorit, joilla olisi mitä loistavimmat univormut, kolmas tiesi siinä saapuvan »Yli-kenraalitirehtöörin» ja uteliaisuus kasvoi kasvamistaan.

Nuori asemapäällikkö asteli kuitenkin hyvin huoletoman näköisenä vaimonsa keralla edestakaisin asemasillalla, hauskasti haastellen keskenään.

Molemmat olivat he nuoria, reippaita ja solakkavartaloisia. Itse asemapäällikkö oli puettu virkapukuunsa, vaimonsa taas siistiin mutta yksinkertaiseen vaatetukseen ja näytti sinään melkein enempi nuorelta maalaistytöltä kuin asemapäällikön rouvalta.

Eikä se jäänyt huomiotta läheisestä kylästä saapuneilta naisilta, etenkin parempaan säätyyn kuuluvilta.

— Minusta tuo asemapäällikön rouva näyttää kuin mikäkin maalaistollo, lausui hiljattain Jyväskylän seminarista laskettu kansakoulunopettajatar postinhoitajaneidille.

— Kuuluu olevankin vaan sivistymätöin talonpoikaisyttö, selitti postinhoitajatar.

— Kaunis rouva asemapäälliköllämme, mutta kovin

vaatimattomasti puettu, sanoi puolestaan hovin pehtoorin nuori ryökynä seuralaiselleen, rovastin ryökynälle.

— Vallan lapsi vielä, selitti järkevä rovastin ryökynä, joka jo itse oli useita vuosia sitten sivuuttanut kaksikymmentäviisi vuotta.

Piiiii!

— Juna tulee! huudettiin joka taholta ja yleisö ryn-täsi asemasillalle niin että asemamiehillä oli täysi työ pitääissään sitä hieman loitommalla...

Junaa seurasi kaksi I luokan vaunua, korkeampia herroja varten, pari II luokan, kutsuvieraita, sanomalehtimiehiä y. m. »ylijäämää» väkeä kulettamassa.

Junan pysähtyttyä, täyttyivät aseman puoleiset ikkunat kasvoista, sillä korkeat herrat eivät viitsineet vaivata vanhoja kankeita jäseniään käymällä jokaisella aseman tapaisella, ainoastaan uteliaat sanomalehtimiehet juoksentelivat papereineen ja jokin nuori insinööri tai arkkitehti katsoi velvollisuutensa vaativan hieman silmällä itse aseman soveliaisuutta, rakennusta ja ympäristöä.

»Korkeiden herrojen» vaunuissa kulki myöskin parooni B., ja hänen seurassaan rata-yhtiön puheenjohtaja.

K:n asemalla istui parooni taaskin, puheenjohtaja rinnallaan, akkunan ääressä silmäillen asemaa. Se oli samaan malliin rakettu kun yleensä toisetkin asema-talot. Pienenpuoleinen rakennus, maalilla töherretty keltasen väri-seksi, portaat nousi keskikohdalta rakennusta ja parooni haukotteli välinpitämättömästi, harhailen silmillään vuoroin rakennusta ja väkijoukkoa.

Äkkiä hänen silmänsä keksivät jotain ja melkein säikähtyneenä hypähti hän seisaalle.

— Tuoko nuori mies on asemapäällikkö?

— Niin, herra parooni. Erittäin tarkka ja käsittäväinen mies, selitti puheenjohtaja pelosta että asemapäällikön nuoruus oli tehnyt pahan vaikutuksen parooniin.

»Merkillistä! Muoto muistuttaa häntä» nupisi parooni itsekseen. Hajamielisenä sanoi hän ääneen:

— Hänen nimensä on... Hm! Mikä on hänen nimensä?

— Aarno Ottila! Tuntuu olevan fennomanni, koska

täällä ollessaan muutti nimensä suomalaiseksi. Siitä huolimatta on hän kuitenkin kunnan nuori mies, ja yhtiö, insinöörin puoltolauseella, valitsi hänet tälle asemalle.

— Aarno Ottila... Kummallista... Mikä oli, muistatteko, hänen entinen nimensä?

— Se oli... tuo... Äh, kun en nyt muista. Hän työskenteli insinöörin apulaisena ja...

— Eihän se ollut vaan? ... Ei, ei se voi olla mahdollista.

— Ah! Nyt muistan! Redig! Redig, herra parooni.

— Redig! Arnold! huudahti parooni ja lähti syösemään vaunuista ulos, puheenjohtaja pyrynä perässä.

Fililililii!

Piiiii!

Konduktöörin ja junankulettajan merkit vaihtuivat keskenään, kymmenen minuuttia asemalla oli kulunut ja juna lähti liikkeelle.

— Pysähtäkää! Hei! Perhana! karjui parooni, viittoen kädellään, puheenjohtajan toistaessa täsmällisesti.

Sitä ei huomattu ja yleisö huiskutti nenäliinoillaan vastaukseksi, luullen paroonin ja hra puheenjohtajan jäähyväisiä heittelevän, puhjeten samalla raukuvaan »hurraa»-huutoon, jonka sanomalehtimiehet kertomuksessaan sanoivat alkaneen parooni B:n kehoituksesta.

Muutama ilta myöhemmin istui asemapäällikkö, Aarno Ottila, asunnossaan, haastellen iloisesti nuoren vaimonsa kanssa teetä juodessa. Postijuna meni juuri ohitse, mutta asemapäällikön tehtävää hoiti sillä kertaa aseman kirjuri.

— Kuinka hyvin muistan aina sen hetken, Orasta, kun sinä unenhelmoissa ruohikolla karjaa paimensit.

— Ja minä muistan niin hyvin silloisen uneni, nauraen vastasi Orasta.

— Muistaakseni et ole sitä minulle koskaan kertonut.

— Olin lepäävinäni omalla vuoteellani kotini torpassa, vapaana kuten tavallista...

— Ilman röijyä, hieman rintasi näkyvissä, keskeytti Arnold nauraen.

— Äläppä keskeytä... Vapaana kuten tavallista. Silloin saavuit sinä, kädessä eräs paperi, painoit suudelman huulilleni ja virkoit: nyt, armas Orastani, on isäni hyväksynyt avioliittomme. Tässä paperi jolla hän sen myöntää ja pääliseksi tunnustaa minut osalle perintöön. Ja minun mieleni tuli sanomattoman iloiseksi, ei niin paljon perinnön vuoksi, vaan sen tähden, että nyt tiesin isäsi myöntymisen seuraavan liittoamme.

— Ja unessakin hymyilit sinä niin sievästi. Mutta tiedäppä, että juuri silloin ajattelin painaltaa suukkosen sinun ihanille huulillesi ja vaan vaivoin sain itseni siitä ryöviöstä pidätetyksi... No, niin. Unesi toinen kohta, isäni myöntyminen, on vielä synkässä verhossa.

— Hän ei tiedä edes olinpaikastamme. Lisäksi muutit sinä nimesikin.

— Tahdoin sen ottaa äitini muistoksi. Åthelén oli hänen nimensä, joten Ottila sitä suomenkielellä hyvin muistuttaa... Mutta olemmehan silti onnellisia?

— Oi, Aarno! Kellä onni ja tyytyväisyys tuntu-neekaakaan suuremmalta, korkeammalta, kun juuri meillä. Orasta hypähti miehensä syliin ja kietoi kätensä lujaan hänen kaulalleen.

— Kirje asemapäällikölle! kuului samalla ääni avoimessa ovesta. Orasta kiirehti ottamaan kirjeen vastaan.

Suureksi aukenivat molempien silmät, avattuaan kirjeen ja nähtyään keltä se oli lähetetty. Kirjeen lopussa seisoi näet sanat: »toivoo isäsi B.!»

Suurella tarkkuudella luettiin kirje. Siinä parooni tunnusti erehdyksensä, pyysi anteeksi, luvaten muun muassa muistaa Arnoldia testamenttinsa sisällössä. Lopussa kirjoitti parooni:

»Huoneeni seinällä riippuu erään ihanan, mutta alhaisen tytön kuva. Vaan se asema, jossa olin ja olen yhteiskunnassa, esti minun liittämästä tuota naista vaaku-naani. Se puhuu minulle kuitenkin niin paljon ja minä tunnen tehneeni väärin tuota naista kohtaan. Se on äitisi kuva ja se jää sinulle, minun jälkeeni, äitisi muistoksi... Kuten kuulin itseltäsi, ei nimeni ja arvoni ole

sinulle enää suurestakaan merkityksestä. Se on oikein! Toivon, että sinun todellinen vaakunasi tulisi aina olemaan: sydämen puhtaus ja tunnon rauha. Se on todella aateliskilpi, joka kykenee kilpailemaan minkä jalosukuisen vaakunan kanssa tahansa».

— Unesi on toteutunut! huudahti Arnold kirjeen luettua. — Tuossa on se paperi jonka silloin näit kädessäni. Ja, — Arnold sulki Orastan rinnoilleen, — tuossa se suutelo jonka painoin huulillesi...

Pari vuotta myöhemmin kuletettiin suurella surujuhlasaatolla parooni B:n maalliset jäännökset vanhaan sukuhautaan, ylhäisen puolisonsa, Pauliinen, rinnalle. Serkkunsa perii hänen kilpensä, sukutalonsa ja suuren joukon rahaa ja irtainta omaisuutta. Mutta kun testamentti avattiin, löytyi sieltä, suuriin summiin nousevan hyväntekeväisyyslaitoksiin lahjoitettujen määräysten ohella, myöskin määräys asemapäällikkö Aarno Ottilalle suoritetavasta isonpuoleisesta summasta sekä Oraslehdon kartano kaikkine karjoineen ja irtaimistoineen.

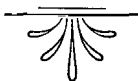
Sitä määräystä usea ihmetteli, mutta löytyi myöskin niitä jotka hiljaksen tuumailivat: »Asemapäällikkö Aarno Ottilalle kuuluisi oikeuden mukaan kaikki perittävä omaisuus».

Niin kauvan, kun vanha ukko Redig eli, sai Oraslehdon kartano olla sinänään. Mutta ukon kuoltua, joka tapahtui noin vuosi paroonin kuolemasta, muutettiin se kokonaan toiseen uskoon. Talon asuinhuonesta valmistettiin köyhien ja orpolasten koti ja osa maasta jäi sen kodin hyväksi viljeltäväksi, sekä koko maa jaettiin palstoina kartanon alustalaisten ja palvelusväen kesken, jotka varsin huokeasta saivat itselleen omistaa ja josta kertyneet varat annettiin lasten kodon rahastoon.

Vanha Martola elää vieläkin torpassaan hiljaisena ja tyytyväisenä. Sydäimestään on hän poistanut vihan paroonia kohtaan, sillä se kosto jonka hän sai osoittaa paroonille myöntäissään tyttärensä Arnoldin puolisoiksi, oli hänestä riittävä. Millään ei ukkoa ole saatu torpastaan

luopumaan parempien tarjouksien sattuessa, vaan tahtoo hän siellä elää ja kuolla.

Mutta metsässä ruohiston reunalla, sillä samalla kohtaa jossa Tommi muinoin lampaan raateli, on soma pieni kesähuvila jonka omistaa Arnold Orastansa ja kahden poikansa kanssa. Siellä viettävät he kesällä useita hupaisia hetkiä muistellen entisiä aikoja ja nauttien nykyisyyden yhä jatkuvasta onnesta. Sitä on aina vireillä pitämässä puhdas ja hyvä omatunto ja sielun rauha, jotka ovat pysyväiset piirrokset ryysyläisen vaakunassa.

Postikortteja

Hatteellisia, saatavana
Työmiehen konttorista
Helsinki, Siltasaaren-
katu 6—8, 10 p. kpl.

Uusia mallia!

Hsiamiehille 20 pros. alennus

UUTTA
KIRJALLI-
SUUTTA *

KOLME YSTÄVYSTÄ

KIRJ. MAKSIM GORJKI

I ja II OSA à 2 MK.

HELSINKI • TYÖVÄEN
SANOMALEHTI OSAKEYHT.

• SILTASAARI 6—8 •

Saatavana kaikista kirjakaupoista

Työväen Kirjallisuutta

saatavana

Työmiehen konttorista:

<i>Tomua ja tuhkaa</i> , kirj. Vihtori Salmi	—: 75
<i>Kolme Ystäväystä</i> , kirj. Maksim Gorjki I ja II osa á	2: —
S:ma korukansissa I ja II osa á	3: —
<i>Vuonna 2000</i> , kirj. Edv. Bellamy	3: —
» » kovissa kansissa	3: 50
» » korukansissa	4: —
<i>Uuden ajan kynnyksellä, 1900, 1901 ja 1903</i> á	1: —
<i>Piipitä, sen arvo ja uskottavuus</i> , kirj. F. W. Farrar koruk.	4: 50
Paperik.	3: 50
<i>Suvisoihtu 1900</i>	—: 50
» 1901	—: 25
<i>Lehtiporvarit</i> , kirj. I. N. Potapenko	—: 30
<i>Työväen kateismus</i>	—: 30
<i>Moses vai Jesus</i> , kirj. M. Kurikka	—: 25
<i>Mitä Korpiselän torppari tiesi kertoa</i> , kirj. Kuokka	—: 10
<i>Suomen Työläinen</i> , kirj. P. L:nen	—: 10
<i>Sananen Työväelle</i> , kirjoitt. A. H. Hämäläinen	—: 10
<i>Pieniviljelijöiksikö tilaton väestö</i> , kirj. Aatto Sirén	—: 10
<i>Vanhuuden kynnyksellä</i> , kirj. J. Löfberg	—: 10

Asiamiehille annetaan 20 % alennus.

